

Kalotaszeg névutós helynevei.

A névutós helynévadásnak Magyarországon igen tekintélyes multja van. Okleveleinkben a XIV. századtól kezdve fordulnak elő ilyenfajta helynevek. Pl. 1367: *Magyalalath*, 1426: *Erezthweneleth*, 1383: *Serdyafeluth*, 1477: *sas kezeeth*, 1407: *Kertmeguth*, 1444: *Petesiuserdee melleth* (Oklsz.). Kalotaszegen a XVI. századtól kezdve található a névutós helynevek igen nagy számban.¹

A névutós helynevek egy része valószínűleg egy helynek a tüzetes megjelölésére szolgáló mondatból szakadt ki és vált önálló helynévvé. Már az Oklsz.-ban is találunk ilyen példákat. 1436: *Insula magna Bendwelethwalozygeth* appellata. 1413: *In loco parthfelethwalo Agyagus vocato*. 1496: *Siluan Hawasmelleth walo Erdew nuncupatum*. A kalotaszegi helynévanyagban is számos ilyen esetre bukkanhatunk. Pl. 1756: *Garda alatt valo hegy(en)*. 1761: *Gunyága torok előtt való szüget*.

A mondatokban előforduló névutós helynevek egy érdekes kérdést vetnek fel itt is, azt t. i., hogy milyen nehéz néha a helynév és köznév közötti határ megállapítása (vö. Bárczi, SzófSz. IX). Pl. 1773: *Kaproncza fűben az Erdő felől*. 1728: *Az által ut mellett a Patakon innet*. Hogy az ezekben a mondatokban előforduló *erdő* és *patak* szó helynév, vagy pedig az ezekben a mondatokban előforduló helynevek (Kaproncafű, Általút) a kérdéses területtel kapcsolatos közelebbi helymeghatározásra szolgáló köznév-e, nehéz eldönteni.

Az egyes helynevek jelöléskörének terjeszkedésére felvilágosítást adhatnak néha a névutós helynevek. Pl. Szucságon 1781-ben szerepel egy *Lónai ösvény mellett* helynév. Ma nemcsak az utat nevezik *Lónai ösvénynek*, hanem a mellette elterülő szántóföldeket is. Az ilyen jelölésköri tágulás tehát sokszor a névutós helynévalak kihalásával jár együtt. Hasonló eset történhetett Egeresen a *Jegenyei patak* helynévvel kapcsolatban is.

¹ Itt is hálás köszönetet mondok professzoromnak, dr. Szabó T. Attila egyetemi tanár úrnak, aki lehetővé tette nekem, hogy Kalotaszeg élő helyneveinek egy részét 1941 nyarán összegyűjtsem. Ő volt szíves a figyelmemet a névutós helynevekre felhívni és a kalotaszegi helynévanyag céduláit rendelkezésemre bocsátani; dolgozatom megírásakor tanácsaival, útmutatásaival támogatott. — Az összes adatokra nézve l. Szabó T. A., *Kalotaszeg helynevei I. Adatok*. Kolozsvár, 1942.

Sajnos, a legtöbbször lehetetlen megállapítani, hogy egy-egy történeti helynév eredetileg milyen területet jelölt.

Megtörténhetik az is, hogy egy-egy tőhelynév kihal, de a névutós származék megmarad. Kisbácson pl. van *Kapuselő* és *Kapusút* helynév, de *Kapus* helynevet nem találtam; az *Omlás alatt* rumén alakja *Omlás*, de a magyarban ma már nem ismerik az *Omlás* helynevet, csak a névutós változatot.

A névutóval ellátott helyneveket három csoportba oszthatjuk. Ezeket a csoportokat az egyes címszókön belül ugyanazon szám alatt, mint itt alább, külön tárgyalom.

1. A névutós helynevek egy részének csak alárendelt másodrangú szerepe van egy más helynév területének a közelebbi jelölésére. Pl. 1767 : *Barancs patakán felyül* a' Borsos n. h.-ben. 1650 : az *Nadas vize mellet* levo Malom helyly. Az ebbe a csoportba tartozó névutós helynevek ilyenféle mondatokon kívül nem fordulnak elő, tehát mint névutós szerkezetnek önálló helynévi szerepük nincsen.

2. A névutós helynevek egy másik részének ilyen alárendelt szerepe is van, de önállóan is előfordul. Ebben az esetben a keletkezési sorrend tekintetében azt várnók, hogy egy-egy ilyen névutós helynév előbb alárendelt szerepben forduljon elő és azután ilyen kapcsolatból kiemelkedve önálló helynévként találkozzunk vele. Az adatok azonban sokszor mást mutatnak : sok névutós helynév előbb önállóan fordul elő és a történeti forrásokban csak később bukkanunk rá egy-egy mondatban. Itt tudnunk kell, hogy a történeti adatok a birtokviszonyok megjelölésére szolgáltak; ezzel magyarázható, hogy egy-egy önállóan előforduló névutós helynév később egy bizonyos terület tüzetesebb megjelölésére szolgáló mondatban újból másodrendű szerephez jut.

3. Több névutóval kapcsolatban a helynevek nagy része önállóan fordul elő.

Természetesen nem mindig ugyanaz a névutó szerepel egy-egy helynév mellett, hanem a felsoroláson kívül, a mondatnyi viszonyoknak megfelelően ugyanannak a névutónak más alakja is kerülhet a helynév mellé. Pl. *Bükk alatt*, de (mondatban) : *Megyek a Bükk alá*. Néha az ilyen mondatból kivált névutós helynév került a felsorolásba.

A névutóval rokonértelmű és vele egy tőből képzett térszíni formanév is szerepelhet a névutóval váltakozva ugyanazon helynév mellett.

Ezek után rátérek a névutós helynevek címszók szerint való tárgyalására. Az előfordulás évszáma, illetőleg az évszámok után közlöm az illető helynevet eredeti helyesírással, ha csak egyszer, maival, ha többször fordul elő. A helynév után []-ba tettem a község nevének rövidítését;¹ ha ugyanaz a névutós

¹ Rövidítések : B. = Kisbács, Bb. = Bábony, Bg. = Bogártelke, Bh. = Bánffyhungad, D. = Kalotadámos, Dr. = Nádasdaróc,

szerkezet több községben előfordul, akkor az előfordulás ideje után a község nevének rövidítése következik. A községek nevének rövidítéseit alább betűrendben soroltam fel.

Ha a névutó térszíni formanévvel váltakozik, nem soroltam fel újból a névutós alak előfordulásának idejét és a névutós helynevet mindig mai helyesírással írtam le. Az ilyen váltakozások felsorolásának az esetében községenként és ezen belül betűrendben csoportosítottam az anyagot.

alatt : ,unter'.¹

1. 1822: Asott Kőnél az *Agyag Verem alatt* [Mm.]. 1822: *Batizog gödre alatt* a' Patak közt [Gy.]. 1671: *Bene alat* az vásár kortuelinél [Mr.]. 1731: *A berek szakadás alatt* a patakon [Z.]. 1754, 1813: a *Budvájos alatt* a Nád szélen [Zs.]. A' Csutkos Szélybe való *Déde alatt* [Mm.]. 1720: A Kalota Révnél a *domb alatt* [R.]. 1775: Rogna az *Erdő alatt* [Mn.]. 1760: a Mákoi réthnek... az *Eszkos oldal alatt* levő szelyin [M.]. 1754: *Falu alatt* az Ország után fellyül [Kl.]. 1813: *Fejér Árok alatt* az Apro nyilak között [Kd.]. 1831: A' Kis oldalan a' *Fiscalis Csűrős kert alatt* [Mv.]. 1642: az nyaras hegy oldalaban az *Garcz alat* [Mm.]. 1756: *Garda alatt* való hegy(en) [Mb.]. 1752: *Horgas iránt való oldal alatt* [Kl.]. 1676: *hassittia* az hatart... az *Karako alat* megh keresztzetet fák [B.]. 1699: *Kerek erdő alatt* a Térben [E.]. 1768: *Keresztpám oldal alatt* az Almás vizin [Kl.]. 1767: A *Kopatz Domb alatt* a Csorgonál; 1822: Bokorba *Kopatz Domb alatt* [Mm.]. 1836: A' *Kosznu Domb alatt* a' Patak és a nyomás között [Kf.]. 1822: Csorgosba *Koszorus Kő alatt* [Gy.]. 1737: Bikali Hegyen a *Kő alat* [Ny.]. 1822: *Körös Bértz alatt* Kis tekerő Patak felől [Mm.]. 1756: *Körtvély-fa alatt* lévő Csorgonál való Völgyben [R.]. 1754, XVIII. század közepe: Szén égetőben a *kurta hegy alatt* [Bh.]. 1754, 1813: Hollósban a *Lapuhas alatt* [Mr.]. 1831: ...in loco a' *Magura alatt* a Lomb dicto [Mv.]. 1699: *Majorság Szollo alat* a Sombori utnál [E.]. 1757: Falun kívül a *mesde alat* [Mm.]. 1757: A Patak közt *Nagy Nyir alatt* [Mm.]. 1803: *Nagy Nyil alatt* való Réten [Mm.]. 1822: A kis kőnél a' *Nyilak alatt* [Gy.]. 1725: az Pad oldalban az Gorboi ut mellett az *régi akasztója alatt* [T.]. 1809: A Szilvásban a *Remete alatt* [Sz.]. 1813: a' Falun alól a' *Szölő alatt* egy

Dt. = Deréte, E. = Egeres, F. = Farnas, Gy. = Gyerővásárhely, I. = Inaktelke, J. = Jákótelke, Jg. = Jegenye, Kd. = Ketesd, Kf. = Körösfő, Kl. = Középlak, Kp. = Kispetri, Ks. = Magyarkapus, M. = Mákófalva, Mb. = Magyarbikal, Mk. = Magyarókerke, Mm. = Magyargyerőmonostor, Mn. = Magyarnádas, Mr. = Méra, Ms. = Magyarsárd, Mv. = Magyarvalkó, Nk. = Magyarkapus (Nagykapus), Np. = Nagypetri, Ny. = Nyárszó, R. = Remete, sz. = szántó, Sz. = Szucság, Szt. = Sztána, T. = Türe, u. = utca, V. = Vista, Va. = Váralmás, Z. = Zentelke, Zs. = Zsobok.

¹ Ennek a névutónak a Szhsz.-ban szereplő hármast jelentése 1. ,unter', 2. ,közelében, mellett', 3. ,mögött, végében' Kalotaszegen is megvan, de a helyneveket e három jelentés szerint csoportosítani lehetetlen.

káposztás kert [Kd.]. 1808 : a' *Templom alatt* a' Biro Utzája megett [D.]. 1672 : aboronas kutnal a *tisztas alatt* [Kk.]. 1673 : *Varadj ut alatt* valo Nagy föld [Bh.]. 1822 : Nyires szegbe *Veres ut alatt* [Mm.].

A forduló megjelölésére szolgáló mondatban is szerepel néha ez a névutó.

1813 : *Kis Tseré alatt* valo Fordulo [D.]. 1813 : A' második Fordulo, melly *Köves Hegy alatt* valonak neveztetik [Nk.]. 1813 : Az első Fordulob(an) melly *Pad alatt* valonak neveztetik [D.].

2. 1822 : A' *Bánya alatt* lévő láb föld ; 1717, 1744, 1757, 1765 : *Bánya alatt* [Mm.]. 1785 : *Batiz Dombja alatt* valo irtás ; 1785, 1822 : *Batizdomb alatt* [Gy.]. 1813 : A' *Berek alatt* egy kis irtás ; 1766, 1768, XVIII. század vége : *Berek alatt* [Mr.]. 1813 : a Kis Rét kuttya mellett a' *Borbát alatt* ; 1738 : *Borbát alatt* [Kd.]. 1715 : A Magyar Telekben a *Bögöz alatt* ; 1728 : *Bögöz alatt* [Kk.]. 1813 : *Tsergő alatt* Pap Rétyyinek hivatik ; 1792 : *Csergő alatt* [Kd.]. 1739 : *Doha alatt* a térben [Kl.]. 1752, 1775 : *Doha alatt* [Kl.]. 1785 : A Derétei utban az *él alatt* ; 1822 : *él alatt* [Mm.]. 1813 : A' *Falu alatt* Nyárszo Patakánál ; 1681, 1737, 1741, 1754 : *Falu alatt* [Ny.]. 1831 : A Kelemen Malma mellett a *gát alatt* ; 1719, 1771 : *Gát alatt* [Mv.]. 1714 : a *halom alatt* a Sarós Patak mellett ; 1728 : A *Halom alatt* a Huszár szugoljojan feljül ; 1672, 1715, 1720, 1737, 1754, 1811 : *Halom alatt* [Kk.]. 1754 : *hegy alatt* a' Farnasi ut mellett ; 1941 : *Hegy alatt* [Zs.]. 1768 : a' *kő hegy alatt* a' Tonál ; 1771, 1781 : *Kőhegy alatt* [Kk.]. 1768 : *Kőrös alatt* való parlag ; 1754, 1771, 1813, 1838 : *Kőrös alatt* [M.]. 1699 : *Majorság Szollo alatt* a Sombori utnál ; 1699 : *Majorság szálló alatt* (többször fordul elő) [E.]. 1822 : Szoros utba *Nyáras alatt* ; 1761 : A' Bábucz Völgyén a *Mogyorós alatt* a térbe ; 1813 : *Mogyorós alatt* [Va.]. 1642, 1717, 1757,¹ 1765, 1822, 1938 : *Nyáras alatt* [Mm.]. 1731 : *Oláh Erdő alatt* lévő patak mellett ; 1737, XVIII. század közepe, 1754, 1770, 1792 : *Oláherdő alatt* [Bh.]. 1671 : Az *Omlás alatt* egi Sylvás kert ; 1813 : *Omlás alatt* a' Kutnál ; XVIII. század vége : *Omlás alatt* [Mr.]. 1813 : Czold Pataka mellett az *orbán alatt* [Va.]. 1754, 1761, 1941 : *Orbán alatt* [Va.]. 1732 : Nyárszo Pataka mellett a *Szakadik alatt* ; 1737 : *Szakadékat alatt* [Š.]. 1822 : *Várhegy alatt* a Sárnál ; *Várhegy alatt* az Eszakba ; 1770, 1836 : *Várhegy alatt* [Mm.].

3. 1721, 1737, 1754, XVIII. század második fele, 1792, 1813 : *Agyagásó* — [D.]. 1699 [E.], 1737 [Kk., Mk.], 1793 [Szt.] : *Agyagos* — 1699 : *Agyagos Domb* — [E.]. 1785 : *Akaszto* — [Gy.]. 1765 : *Akaszto Domb* — [Mm.]. 1785, 1793 [Gy.], 1688 [Mm.], 1699 [Mv.] : *Akasztófa* —. 1822 : *akasztófa bérize* — [Gy.]. 1699 : *Ant bercze* — [E.]. 1767 : *Apro Kereszt* — [Mm.]. 1785 :

¹ 1759-ben *Nyáras oldal alatt* hn. szerepel.

arany kut csorgója — [Mv.]. 1754, 1768 : *Aranymáj* — [M.]. 1941 : *Bány'* — [Mk.]. 1802 : *Barancs* — [Bh.]. 1738 : *Bartanyir* — [Kd.]. 1669, 1673, 1683, 1705,¹ 1712, 1714, 1715, 1720, 1737, 1742, 1754, 1757, 1771, 1781, 1782, 1792 : *Belényes* — [Bh.]. 1754, 1771 : *Béles hegy* — [Mv.]. 1721 [D.], 1714, 1739, 1752, 1768, 1813 [Kl.], 1756, 1813 [Mb.], 1699 [Mv.], 1936 [Zs.] : *Berek* — XVIII. század közepe, 1754, 1792 : *Bíró cseréje* — [Bh.]. 1699 : *Biro Erdeje alatt* [E.]. 1714, 1755 [Kl.], 1822 [Mm.] : *Bokor* — 1737 : *Bornyu kert* — [D.]. 1715, 1720 : *Boros* — [Bh.]. 1572, 1636, 1716, 1722, 1737, 1754, XVIII. század második fele, 1792 [Bh.], 1813 [Kd.] : *Botos* — 1864 : *Bükk* — ; 1892 : *Bükkös* [Kp.]. 1699, 1941 : *Czeke* : *Czeka* : *Czege* : *Cseké* : *Czeké* : *Cekle* — [E.]. XVIII. század második fele, 1785 [Mm.], 1791 [Ks.], 1941 [Kf.], 1892 [Np.], 1737 [Ny.], 1754 [Sz.], 1772, 1807 [T.] : *Csere* — 1737, 1805, 1806 : *Cserefő* : *Sere fű* : *Serefő* — [Mk.]. 1792 : *Csere oldal alatt* [Bh.]. 1792, 1941 : *Cseresnyefák* — [S.]. 1754 : *Cseresznyés* — [Mv.]. 1941 : *Cseret* — [T.]. 1941 : *Csigás* — [Va.]. 1699 : *Csíki alatt* [E.]. 1699 : *Csoka hegy alatt* [E.]. 1941 : *Csonka* — [Va.]. 1737 : *Csonka Nyir* — [Bh.]. 1941 : *Csorgó* — [V.]. 1936 : *Csöszlik* — [Zs.]. 1737 : *Csőna* : *Csona Bük alatt*, 1805 : *Csüne Bükk* —, 1806 : *Csina bik* —, 1941 : *Csúnyabik* — [Mk.]. 1770, 1941 : *Csúp* — [V.]. 1941 : *Csutkos* — [I.]. 1672 : *Csücs alatt* [Szt.]. 1765, 1803 : *Dédahegy* — [Mm.]. 1822 : *dellő* — [Gy.]. 1822 : *Derise Mező* : *Deritze Mező* — [Mm.]. 1772 : *Diszno Kő* — [T.]. 1941 : *Dobogó* — [T.]. 1737 [S.], 1941 [Zs.] : *Domb* — 1840 : *Dombavár* — [Ks.]. 1719 : *erdő* — [Ms.]. 1792 : *erdő Földi n. h.* — [S.]. 1742 : *Ereszkedő* — [Mv.]. 1683, 1731 : *Erős* — [Bh.]. 1941 : *Észek* — [Va.]. 1737 : *Falka alatt* [D.]. 1717 : *Falka liget* — [Mm.]. 1880, 1941² [J.], 1768³ [M.] : *Falu* — XVIII. század vége : *Falu Erdeje* — [Mr.]. 1699 : *Falu Szöllője alatt* [E.]. 1754, 1803, 1831, 1938 : *Fancs* — [Mv.]. 1731 : *Fenekellen to* — [Bh.]. 1715 : *Fenyő Erdő* — [Ms.]. 1813 : *Fogás szöllő* — [Szt.]. 1751 : *Foris Janos puszta szőlője* — [D.]. 1737 : *Földvár* — [Bh.]. 1822 : *Gábris Dombja* — [Gy.]. 1941 : *Gané* — [Sz.]. 1754 : *Garasné Dombja* — [Bh.]. 1733, 1740 [Kk.], 1941 [T.], 1770 [V.], 1936 [Zs.]⁴ *Garc* — 1737 : *Garda* — [D.]. 1720, 1737 : *Garda fark* — [Kk.]. 1771 : *Gát* — [M.]. 1941 : *Gaz* — [Kf.]. 1936 : *Gíra* — [Zs.]. 1941 : *Gyűrűs* — [V.]. 1864, 1941 [B.], 1941 [Kp.] : *Hágó* — 1809 [Kk.], 1806 [Mk.], 1731 [V.] : *Hegy* — 1941 [Bg.], 1752, 1756 [Mn.] : *Hegyes* — 1785 : *hegyes Domb* — [Gy.]. 1756 : *Hegyes Erdő* — [Mn.]. XVIII. század közepe : *Hernot* — [Bh.]. 1831 : *hirtelen hágo* — [Mv.] 1813, 1836, 1850 [Kf.], 1768 [M.] : *Horgas* — 1765, 1803 : *Hosszúberek* — [Mm.]. 1694, 1737, 1792 : *Hosszúbükk* — [Bh.]. 1737 :

¹ *Belenyes hegje alatt.*

² *Falalatt.*

³ *Falun alatt.*

⁴ *Gurc alatt.*

hoszszu Csere alatt [S.]. 1822 : *Illyés aránya* — [Gy.]. 1738 : *Irtovány* — [Kd.]. 1699 : *Kamara bük alatt* [E.]. 1941 : *Kánya* — *Kányó* — [B.]. 1755 : *Kaszáló fa* — [Kl.]. 1936 : *Kecskés* — [Zs.]. 1785 : *Kender föld* — [Gy.]. 1771 : *Kender nyilak* — [M.]. 1768, 1771 : *Kerek bükk* — [M.]. 1792 : *Kerek Csere* — [T.]. 1731 : *Kerek Domb* — [Bh.]. 1785 : *Kerek Omlás* — [Gy.]. 1752 : *Keresztám oldala* — [Kl.]. 1941 [Bg.], 1737, 1813 [D.], 1813 [Kk.], 1941 [Nk.] : *Kert* —. 1864 : *Kertek alatt* [S.]. 1771 : *Kerülő Far* — [T.]. 1757, 1808 : *Két bükk* — [Mm.]. 1813 : *Kis Berek* — [Kp.]. 1822 [Gy.], 1754, 1941 [Kp.], 1671 [Mr.] : *Kiscsere* —. 1785 : *Kis Erdő* — [Gy.]. 1739 : *Kis erdő hajoja* — [Kk.]. 1752, 1813 : *Kiskő* — [Kl.]. 1699 : *Kis köz* — [E.]. 1770 : *Kis László tsere alatt* [V.]. 1756 : *kis Szakadás n. h.* — [Mb.]. 1771 : *Kotsis Andras pusztaja* — [M.]. 1756 : *Kode n. h.* — [F.]. 1822 : *Kolnyik* — [Mm.]. 1572, 1737, 1754, 1792 : *Komlóhegy* — [Bh.]. 1731¹ 1754, XVIII. század második fele : *Kópa* — [Bh.]. 1759, 1765, 1767, 1803 : *Koszorú* — [Mm.]. 1785, 1822 [Gy.], 1792 [Kl.]. 1892 [Np.], 1941 [T.] : *Kő* —. 1737, 1941² : *Kőhegy* — [Mk.]. 1737 : *Kő hegy farka alatt* [Mk.]. 1754, 1765, 1803, 1808, 1813, 1836 : *Kőkapu* — [Mm.]. 1744 : *Kőrösfői hágo* — [Dt.]. 1715, 1720 : *Kőröshegy* — [Mk.]. 1765 : *Körtvélyes völgye* — [Jg.]. 1936, 1941 : *Kövek* — [Bh.]. 1754 [Nk.], 1793 [Szt.] : *Kövéshegy* —. 1756 : *köves oldal* — [F.]. 1737, XVIII. század közepe [Bh.], 1792 [Kd.] : *Közéoldal* —. 1775 : *Leveles Háj* — [Kl.]. 1766, 1768 : *Liderkő* — [Mr.]. 1681, 1737 : *Lógát* — [Ny.]. 1754, 1831 : *Lökös útja* — [Mv.]. 1785 : *Mákai ut* — [Gy.]. 1941 : *Mál* — [Mb.]. 1802 : *Malom* — [Bh.]. 1737, 1754, 1813 : *Malomárok* — [Mk.]. 1768, 1772 : *Malom bérc* — [T.]. 1721 : *Malomszegi erdő* — [Bh.]. 1754, 1771, 1797, 1831 : *Malota* — [Mv.]. 1936, 1941 : *Mánójila hegye* — [Bb.]. 1936 : *Meggyes* — [Zs.]. 1737, 1813 : *Meggyesmál* — [D.]. 1681 : *mész mál* — [Ny.]. 1813 : *Mész Part* — [Szt.]. 1672 : *mespest alatt* [Szt.]. 1737 : *Miriszló* — [Bh.]. 1737, 1770 : *Mogyoróbokor* — [Ny.]. 1754 : *Magyaros* — [Bh.]. 1754, XVIII. század második fele : *Moha dombja* — [D.]. 1628 : *Musdaly alatt* [Sz.]. 1822 : *Nádikk* —; 1941 : *Nádék* — [Ks.]. 1831 : *Nagy Barazda* — [Mv.]. 1741 [Bg.], 1768, 1771 [M.] : *Nagy hegy* —. 1892 : *Nagy Kert* — [M.]. 1785 : *Nagy követes* — [Gy.]. 1785 : *Nagy Mező Nyirja* —; *Nagy Mező Nyire* — [Gy.]. XVIII. század közepe, 1792 [Bh.], 1813 [Kd.] : *Nagyoldal* —. 1756 : *Nyáros n. h.* — [F.]. 1785, 1793 : *Nyárjék* — [Gy.]. 1759 : *Nyaros oldal* — [Mm.]. 1813 [J.], 1715, 1720, 1728, 1737 : *Nyír* — [Kk.]. 1813 : *nyoltz Bükk* — [Bg.]. 1756 : *nyugvo Domb* — [Mb.]. 1831 : *olá kut* — [Mv.]. 1699 : *Oláh mező alatt* [E.]. 1738 : *Oláh szil* — [Kd.]. 1734 : *Olah Szilva* — [Kd.]. 1831 : *Oláhut* — [Mv.]. 1731 : *oldal* — [V.]. 1941 [B.], 1754, 1813 [M.], 1642 [Mm.] : *Omlás* —. 1756 : *Omlás kut* —

¹ *Kop* —

² *Kőhög* —.

[Mr.]. 1737 : *ombaj* — : *Omboj* — [Bh.]. 1806, 1941 : *Ordományos* — [Mk.]. 1699 : *Osvát kerti alatt* [E.]. 1715 : *Öllyves Berke alatt* [Ms.]. 1671 : *Eordogne szolloie alatt* [Mr.]. 1737 [Ny.], 1715 [Ms.] : *Órhegy* —. 1851 : *palota* — [V.]. 1766, 1768, XVIII. század vége, 1813 : *Pap cseréje* — [Mr.]. 1941 : *Pabdomb* — [Nk.]. 1781 [I.], 1941 [Nk.] : *Paperdeje* —. 1754, 1771 : *Pap útja* — [Mv.]. 1941 : *Part* — [Ks.]. 1813, 1815 : *Picik szőlő* — [Mb.]. 1754, 1781 : *Pogánykút* — [Sz.]. 1768, 1792 : *Popája* — [Kl.]. 1792 : *Prits Dombja* — [Mn.]. 1710, 1741, 1754 [Bg.], 1671 [Mr.], 1936¹ [Zs.] : *Pusztá* —. 1699 : *Pusztá malom alatt* [E.]. 1781 : *Pusztá Szőlők* — [M.]. 1717, 1757 : *Ravaszlyuk* — [Mm.]. 1731 : *régi halas Tó Gátja* — [V.]. 1771 : *Régi kender nyilak* — [M.]. 1647 : *Reketties alatt* [R.]. 1737, XVIII. század közepe, 1754, 1786, 1792 : *Renget* — [Bh.]. 1737 : *Reszeg alatt* [S.]. 1731, 1737, 1754, XVIII. század második fele, 1792 [Ny.], 1892 [Np.] : *Rókaljuk* —. 1807 : *rosz oldal* — [T.]. 1683, 1772, 1807 : *Simon erdeje* — [T.]. 1813, 1817, 1831 : *Sulyom* — [Mv.]. 1699 [E.], 1941 [Mk.] : *Szakadás* —. 1941 : *Szakadások* — [E.]. 1712 : *Száraz domb* — [Bh.]. 1756 : *Szekes áll n. hegy* — [F.]. 1737 : *Szellyes Parlag* — [Bh.]. 1754 : *Széna mező Szőlője* — [Mb.]. 1813 : *Szép Erdő* — [Sz.]. 1936, 1941 [Bb.], 1770, 1941 [V.] : *Szél* —. 1696, 1756 : *Szélbarázda* — [Mn.]. 1737 : *Szilágy oldal* — [Bh.]. 1766, 1768 : *Szilvás* — [Mr.]. 1737, 1792 [D.]. 1756 [F.], 1754, 1813, 1941 [Kp.], 1761—62 [Kl.], XVIII. század vége [Mr.]. 1731, 1737, 1754, XVIII. század második fele, 1792, 1813, 1892 [Ny.], 1770 [V.], 1936 [Zs.] : *Szőlő* —. 1795 : *Szőlők* — [Np.]. 1752 : *Szőlő kert* — [Kl.]. 1831, 1938 : *Szöllőmáj* — [Mv.]. 1807 : *Ször* — [D.]. 1737 : *Szurdok fő* — [Mk.]. 1766, 1768, 1813 : *Szüküllő* — [Mr.]. 1746 : *Tamás Falvi Erdő* — [Kl.]. XVIII. század vége : *Törökné kendere* — [Mr.]. 1734, 1738 : *Török rétje* — [Kd.]. 1781 : *Udvar* — [Z.]. 1738 [Kd.], 1941 [Zs.] : *Újhegy* —. 1936 : *Utomáj* — [Zs.]. 1813 : *Urak szőlője* — [M.]. 1781 : *Uraság kerte* — [M.]. 1813, 1941 [Mk.], 1941 [Ks.] : *Út* —. 1754 : *Vadkörvélyes alatt* [Mv.]. 1941 : *Vágás* — [Va.]. 1792 : *Vágot Csere alatt* [S.]. 1892 : *Vár* — [Va.]. 1708 : *Vaskapu* — [Bh.]. 1806 : *Venikés* — [Mk.]. 1752 : *verebes völgy* — [Kl.]. 1671 : *Verés keő alatt* [Mn.]. 1766, 1768 [Mr.], 1737, 1754, XVIII. század második fele, 1805 [Z.] : *Veresmart* —. 1941 : *Verespart* — [Nk.]. 1766, 1768 : *Vérvölgy* — [Mr.]. 1792 : *Virágos Domb* — [T.]. 1775 : *Zegerdo* — [Mn.]. 1683, 1742, 1754, 1792 : *Zomboj* — [Bh.].

Van arra is néhány példa, hogy az *alatt* névutóval képzett helynevek egy része tovább fejlődhetik és mint helynévi egység egy újabb összetétel előtagjává válik.

Cserealatti kenderfődek [Kf.]. *Hágalatti* rit [Kp.]. 1941 : *Körösódal alatti* gyepek [Mk.]. *Körösódal alatti* kút [Mk.]. *Körös-*

¹ *Pusztá* —.

vögy alatti kút [Mk.]. Ódalalatti út [Kk., Z.]. Serefű alatti kút ; Seref alatti patak [Mk.]. Szöllalatti tábla [Va.].¹

Mivel az *alatt* névutónak térszíni vonatkozásban ugyanaz a jelentése, mint az ugyanebből a tőből képzett *alj* térszíni formanévnek,² elég gyakori eset, hogy a helynév mögött lévő *alatt* névutó az *alj* térszíni formanévvel váltakozik.

Hágó alatt ~ 1734, 1941 : *Hágó alja* [B.]. — *Belényes alatt* ~ XVIII. sz. eleje, 1718, 1731, XVIII. sz. vége, 1800, 1803, 1831, 1892, 1941 : *Belényes alja*. — *Boros alatt* ~ 1803 : *Borosally*. — *Botos alatt* ~ 1685, 1731, 1792, 1941 : *Botos alja*. — *Középpoldal alatt* ~ 1737 : *Középpodal allya*. — *Mogyorós alatt* ~ 1757, 1782 : *Mogyorós alja*. — *Nagyoldal alatt* ~ 1731 : *Nagy oldal allya*. — *Oláherdő alatt* ~ 1941 : *Oláerdő äjja* [Bh.]. — *Pusztá alatt* ~ 1773 : *Pusztá allya* [Bg.]. — *Szöllő alatt* ~ 1737 : *Szöllő ally* [D.]. — *Kamara bük alatt* ~ 1699 : *Kamara bük allya*. — *Majorság szöllő alatt* ~ 1699 : *Majorság szöllő allya* [E.]. — *Halom alatt* ~ 1737, 1803 : *Halom alja*. — *Kőhegy alatt* ~ 1768 : *Kő hegy állji* (?) földek [Kk.]. — *Fejér árok alatt* ~ 1792 : *Fejér arok allya*. — *Irtovány alatt* ~ 1941 : *Irtoványäjja*. — *Középpodal alatt* ~ 1941 : *Középpodal äjja*. — *Török rétje alatt* ~ 1738 : *Török réti allya*. — *Újhegy alatt* ~ 1941 : *Újhegy äjja* — [Kd.]. *Csere alatt* ~ 1941 : *Cseräjja* [Ks.]. — *Horgas alatt* ~ 1864 : *Horgas allya* [Kf.]. — *Berek alatt* ~ 1766, 1768, 1775, 1860, 1941 : *Berek alj(a)*. — *Doha alatt* ~ 1768, 1792 : *Doha alja*. — *Keresztám oldala alatt* ~ 1752 : *Keresztám oldalának az alja* [Kl.]. — *Berek alatt* ~ 1843, 1864, 1941 : *Berek alja*. — *Garda alatt* ~ 1756 : *Gardallya*. — *Széna mező szöllője alatt* ~ 1941 : *Szinamezäj* [Mb.]. — *Akasztódomb alatt* ~ 1642 : *akasztó domb alya*. — *Nyáras alatt* ~ 1759 : *Nyáras äjja* [Mm.]. — *Berek alatt* ~ 1868, 1915, 1941 : *Berek alja*. — *Lapuhás alatt* ~ 1941 : *Lapúhasäjja*. — *Omlás alatt* ~ 1671 : *Omlás Allia*. — *Szilvás alatt* ~ *Szilvásäjja* [Mr.]. — *Kert alatt* ~ 1941 : *Kertäjja* [Nk.]. — *Csere alatt* ~ 1941 : *Cseräjja*. — *Falu alatt* ~ 1941 : *Faläjja*. — *Mézmál alatt* ~ 1941 : *Mézmáräjja*. — *Órhegy alatt* ~ 1941 : *Órhegyäjja*. — *Szöllő alatt* ~ 1840, 1941 : *Szöllő alja* [Ny.]. — *Cseresnyefák alatt* ~ 1892 : *Cseresnyefák alja*. — *Kertek alatt* ~ 1864 : *Kertek alja*. — *Részeg alatt* ~ 1864 : *Részeg alja* [S.]. — *Köveshegy alatt* ~ 1813 : *Köveshegy allya* [Szt.]. — *Kerecsere alatt* ~ 1765 : *Kerek Csere Allya* [T.]. —

¹ Az *alatt* névutónak *alá* alakja is szerepelhet felsorolásban helynevek mellett. 1734 : *Bik* — [Mb.]. 1938 : *Fancs* — [Mv.]. 1742 : *halas to allá* [Bh.]. 1941 : *Kert* — [Nk.]. 1733 : *Keskeny Csere ala* (Bg.). 1892 : *Szöllők* — [Np.]. — Az *alá* névutó váltakozik az *alatt*-al a magyarvalkói *Fancs* helynév esetében ; Magyarkapuson pedig az *alatt* és *alja* térszíni formanévvel (*Kert* —). Kalotaszentkirályon középfokban találjuk 1781-ben : *Rengeten alább*.

² Vö. Nyr. XL, 158 és Árvay József, *A térszíni formák nevei a barcasági Hétfalu helyneveiben*. MNnyv. 41 III, és kny. S.

Berek alatt ~ 1936 : *Berekäj.* — *Meggyes alatt* ~ 1864, 1936 : *Meggyes alja.* — *Pusztalatt* ~ 1941 : *Pusztájja* [Zs.].

Ezekből a példákból megállapítható, hogy az *alj* térszíni formanév a jelenlegi nyelvhasználatban több esetben kiszorította az *alatt* névutót.

alul alól : ,unterhalb‘.

1. 1752 : az Bene mellett az *alsó Kuton alól* [Kl.]. 1587 : a' Kalota vize mellett Veres Mart nevű heljen *Bálint András Malmán alol* (Mv.). 1676 : Tilalmas Viz az *falun alol* az patak [B.]. 1714, 1755 : *Falun alól* az ország útján felül [Kl.]. 1752 : az *Falun alól* az Almás vize mellett ; az *Falun alól* az Keresztám oldala alatt [Kl.]. 1771 : *Falun alol* a Kender földek között [M.]. 1663, 1666 : *Falun alól* a Patak mellett [Nk.]. 1807 : *Falunn alól* a' Kerülő Faron ; 1813 : A' *Falun alol* a' Gát allyában [T.]. 1768 : *Falú végén alól* az Almás vize felé [Kl.]. 1739 : *Kis vermen alol* az ut mellett [Kl.]. XVIII. század második fele : *Malmon alol* a Rocskán [Mm.]. 1715 : *Kerek Réthben* a *Malmon alol* [Ms.]. 1840 : A' *Malmon alol* való föld [Ny.]. 1806 : A' *Marodlaki ösvényen aloll* a' Zondán tul [Mk.]. 1756 : Rekenyés tetőn a' *Merai uton alol* [Mn.]. 1694 : Nagy Uttzában az *Nemes Hazon alol* [Bh.]. 1822 : Az *oláh Templomon alol* a' Hirtopba [Gy.]. 1813 : Az *ország uttyán alol* a' Követes Domb tetőn [Kp.]. 1768 : az *Ország uttyán alól* az Bűdös Tonál [T.]. 1752 : a *Szék Arkán alól* a Térben ; *Szék árka Patakán alól* a Térben [Kl.]. 1792 : A Hidnál az *uton aloll* [S.].

2. 1813 : a' *Falun alol* a' Kenderes kertben ; 1738 : *Falun alol* [Kd.].

3. 1732 [S.], 1731, 1754, XVIII. század második fele, 1805 [Z.] : *Akasztófán* —. 1772 : *Arány kuton alol* [T.]. 1685 : *Borso szeren alol* [Ny.]. 1728 : *Borso szeren alol* [Ny.]. 1728 : *Bögözön alól* [Kk.]. 1754 : *Egres patakon alol* [Bh.]. 1696 : *falun alol* [Mn.]. 1803 : *Feredő kuton alol* [Mm.]. 1699 : *Fődeles kuton alol* [E.]. 1731, 1811 : *Hídon* — [Kk.]. 1676 : *Hoszu berek patakán alol* [Nk.]. 1729 : *Hunyadra menő régi uton alol* [E.]. 1793 : *Inaktelki utan alól* [Gy.]. 1720 : *Jezus Dombján alol* [D.]. 1741 : *Kép uttyán alol* [Ny.]. 1785 : *Kertes Kuton alol* [Mm.]. 1676, 1727 : *Kisbükk árkan* — [Kf.]. 1813 : *kis Ligeten alol* [M.]. 1792 : *Kőn alól* [Mn.]. 1785 : *Kőrös Kuton alol* [Mm.]. 1737 : *Köz Bertzen alol* [Kk.]. 1699 : *Kruczán alol* [E.]. 1831 : *Lágyan alol* [Mv.]. 1699 : *lo kertin alol* [E.]. 1791 : *Lökös Dombon alol* [Ks.]. 1765 : *magos Pallón alol* [D.]. 1714 [Kl.], 1941 [Ny.] : *Malmon* —. 1766, 1768 : *Malom gátján* — [Mr.]. 1737 : *Nagy Marton alol* [Z.]. 1742 : *Oláh erdőn alol* [Bh.]. 1811 : *Oláh Templomon aloll* [Kk.]. 1699 : *Oláh uton alol* [J.]. 1864 : *pap réten alol* [Mv.]. 1715, 1720 : *Pap rétje farán* — [Bh.]. 1763 : *Sugon aloll* [J.]. 1754 : *Székely Telek hidján alol* [Bh.]. 1714 : *Szenas Torkan alol* [Kl.]. 1752 : *Tomsa végén alól*

[Kl.]. 1743 : *Váradí uton alól* [Bh.]. 1712 : *városon alól* [Bh.]. 1795, 1826 : *Vár útján* —.

Az *alatt*-al képzett névutós helynevekhez hasonlóan ez az összetett helynév-csoport is tovább fejlődhetik. 1868 : *Falun alolli Tér* [Kl.].

Mivel az *alatt* és *alul* jelentése majdnem megegyezik, ez a két névutó felváltva szerepel a *Bögöz* [Kk.], *Falu* [M.], *Oláh-erdő* [Bh.], *Váradí út* [Bh.] helynév mellett. Ezeknek az eseteknek a száma csekély; ennek az lehet a magyarázata, hogy az *alul* névutó általában a falu, város szó, vagy kis területet jelölő helynév mellett fordul elő.

Az *alul* a történeti helynevek között elég gyakran, a jelenkori helynévanyagban csak egyszer fordul elő Nyárszón. Megfigyelésem szerint az *alatt* névutó egy határozott, a tőhelynév mellett lévő területet jelöl, míg az *alul* jelentése térszíni értelemben tágabb, nagyobb területre vonatkozhatik. A *Malmon alul* helynév Nyárszón, a községből tekintve, az ú. n. Nyárszai malmon túl, attól kezdve a határszélíg terjedő területet jelöli.

Ez a névutó Kalotaszegen kizárólag az *alól* alakban fordul elő.

által átal : ‚hindurch‘.

1941 : *Bödökön átal* (út) [Nk.]. — Csak egyszer fordul elő.

belül belől : ‚bent, túl‘.

1. 1868 : *And bércezen belől* Roka juk [E.]. 1822 : *Bükkfön belől* az oldalba [Gy.]. 1728 : *Malomszeghi határ szelb(en)* az *Garczon belől* [Kk.]. 1941 : *Csíkestő belől a vasúton* [V.]. 1941 : *Tó belül a vasúton* [V.].

2. 1768, 1792 : *hot árkon belől* a' térben ; 1792 : *Hót Arkan belől* [Kl.].

3. 1737 : *akasztóján belől* [Mk.]. 1699 : *falu szőlőin belől* [E.]. 1749 : *Hangason belől* [D.]. 1754 : *Porgolát kerten belől* [Np.]. 1805 : *Szó uttyán belől* [Mk.]. 1737 : *Vas kapu hegyin belől* [Bh.].

A ritkábban használt névutók közé tartozik. A jelenlegi helynévanyagból csak két ezzel a névutóval ellátott helynevet idézhetek ; ebben az esetben a névutós alak a helynév egy részét jelöli és jelentése ‚túl‘.

előtt : ‚vor‘.

1. 1756 : a Martonban az *akasztó völgye előtt* [F.]. 1761 : *Gunyága torok előtt* való szüget [Va.]. 1744 : *Reten . . . az Kúszeg előtt* való föld [Mm.]. 1712 : A *malom előtt* való kert rét [Z.]. 1671 : *Templom elöl* az patakra menő Soron [Mr.].

2. 1803 : A Széna fűn a' *Bokor előtt* ; 1765, 1785 : *Bokor előtt* [Mm.]. 1822 : A' kerek rétbe a' *Nádikk előtt* ; 1785 : *Nádik* — : *Nádíg* — [Gy.].

3. 1766, 1768 : *Alsógyapjája* — [Kl.]. 1752, 1761—62, 1775, 1813 : *Alsókút* — [Kl.]. 1756 : *also Malom* n. h. — [F.].

1722: *Also Telek* — [Va.]. 1766, 1768: *Bedenkút* — [Mr.]. 1755: *Berek* — [Kl.]. 1813: *Berkenyes* — [Kl.]. 1941: *Borzék előtt* [Ks.]. 1754, 1761: *Csűrök* — [Va.]. 1754: *Egres pataka előtt* [Bb.]. 1761—62: *első Gyepű előtt* [Kl.]. 1785: *Emán előtt* [Gy.]. 1822: *Falka Lüget előtt* [Mm.]. 1772, 1941: *Fövény* — [T.]. 1765, 1803: *Gajaberke* — [J.]. 1714, 1755, 1761—62, 1768: *Hintoája* — [Kl.]. 1734, 1941: *Kapus* — [B.]. 1785: *Ketskés Föld előtt* [Gy.]. 1737: *Kis Malam* — [Ny.]. 1768: *Kis Szekája n. h.* — [Kl.]. 1752: *Kökényes* — [Kl.]. 1813: *Kő kötés előtt* [Kp.]. 1768, 1775, 1792: *Levelesáj* — [Kl.]. 1754: *Magyaros előtt* [Va.]. 1756 [F.], 1836 [Kf.]. 1941 [Mr.], 1813, 1815 [S.]: *Malom* —. 1756: *Malom Csorgója völgye* — [F.]. 1768, 1772: *Mátyás széke* — [T.]. 1768: *Mihája* — [Kl.]. 1754: *Mihály Cseréje előtt* [E.]. 1803: *Nagy Aj előtt* [Va.]. 1757, XVIII. század második fele, 1822: *Nagynyír* — [Mm.]. 1672, 1728, 1737, 1739: *Nagyrév* — [Kk.]. 1737: *Nagy rét*¹ — [Kk.]. 1757: *Nyír előt* [Mm.]. 1754: *Pitráj előtt* [Va.]. 1755: *Poklos Pintze* — [Kl.]. 1714: *Popaja előtt* [Kl.]. 1941 [S.], 1762 [T.]: *Rét* —. 1754: *Röbik* — [Bb.]. 1813: *Sarjus Ájj Völgye előtt* [F.]. 1772, 1941: *Szél* — [T.]. 1671: *Sylvas elot* [Mr.]. 1699, 1754; *Szorosvölgy* — [E.]. 1831: *Tosa Péter kapuja* — [Mv.]. 1785: *Vizes Berek előtt* [Gy.]. 1785: *Vizes Völgy előtt* [Gy.].

Az *előtt* névutóval váltakozhatik a vele egyjelentésű *elő* ~ *eleje*² térszíni formanév.

Kapus előtt ~ 1734, 1864, 1941: *Kapuselő* [B.].

Vizesvölgy előtt ~ 1785: *Vizes Völgy elő* [Gy.]. *Szél előtt* ~ 1772, 1792, 1807: *Szél eleje* ~ 1864: *Szilelő* [T.].

felé: „versus, gegen“.

1. 1728: A Bak ucza végin az uton keresztül az *agyag verem felé* [Kk.]. 1768: Falú végin alól az *Almás vize felé*. 1756: *Bányász felé* az uton felyül [Mn.]. 1728: oldalon *hideg kut fele* [Kk.]. 1699: *Jegyenye felé* az ország uttya mellett [E.]. 1608: az Czere feoldiben az *Kapolna fele* [Kk.]. 1720: *Malomszeg felé* a Székbe [Kk.]. 1752: *Mihája felé* menőben [Kl.]. 1754: *Olá Bikal felé* a' Szil főben [Ny.]. 1822: Csorgosba *Petek uttya felé* jár végével [Gy.]. 1757: *Vár hegy fele* a' kő forrásnál [Mm.].

Forduló-elnevezések:

1765, 1769: *Bogártelke felé* való forduló [T.]. 1712: *Damos felé* való forduló [Bh.]. 1765: *Nádas Felé* való Fordulo [T.]. 1756: *Vistai Szőlők felé* való fordulo [Mn.].

Utak és utcák neve. Ha a névutós szerkezet csak két tagból áll, akkor a 3. pont alatt soroltam fel.

1941: *Daróc felé* út [Bg.]. 1793: a *Malomszeg felé* járo utzának végén [Kk.]. 1719: *Malomszeg felé* menő Ut mellett [Kk.]. 1793: *Székelyo felé* járo utza [Mk.]. 1699: *Tottelki fele menő* országut [E.].

¹ Valószínűleg a *Nagyrév*nek népetimológia útján keletkezett alakja.

² Vö. Nyr. XL, 164 és Árvay József, i. h. 45.

2. 1752: *Mesterága felé* megyen véggel irtott föld; 1746: *Mester Aga felé* [Kl.].

3. 1717: *Akasztofa fele* (sz.). [Mm.]. 1694: *Barancs* — (sz.). [Bh.]. 1941: *Cekle* — (út) [E.]. 1773: *Daroczi Szöllője* — (sz.). [Bg.]. 1793: *Falu Alsó vége* — (puszta telek). 1941: *Gyurkáék* — (u.) [I.]. 1768: *Kabos Laszlo Ur málna* — (sz.) [Kl.]. 1720: *Kanta földé fele* (sz.) [Kk.]. 1737: *likut fele* (sz.) [Kk.]. 1792: *Malom ut* — (sz.) [Mv.]. 1941: *Marcikóék* — (u.) [Bg.]. 1754: *Nádas felé* (e.) [Sz.]. 1835: *Nagy Kapusi Határpatak* — [M.]. XVIII. század vége: *nagy Réth fele* (k.) [Bh.]. 1941: *Ripicsék* — (u.) [E.]. 1782: *Szőlő* — (sz.). [Bh.]. 1941: *Turkuék* — (u.) [E.].

Ez a névutó helynév mellett leginkább mondatban fordul elő, fordulók megjelölésére szolgáló szerkezetben, ma pedig kizárólag utak és utcák megjelölésére szolgáló névutós helynevekben szerepel. Néha nehéz eldönteni, hogy mikor szerepel a *felé* névutó és mikor a *föle* e-ző alakja, különösen azért, mert ugyanazon helynév mellett nem fordul elő a *felé* és *felett* névutó váltakozva; a 3. pont alatt felsorolt példák esetében a *fel* ~ *fele* térszíni formanév is szerepelhet a helynév után.

felett: 'über'.

1. 1831: *Ketesdi szőlő Hegyen a' Falu felett* [Bh.]. 1813: *Falu felett* lévő Padban [Kl.]. 1936, 1941: *Erdő a Farnasút felett* [Bh.]. 1813: *Körösfő felől a' Nagy Réten a' jo szer felett* [Ny.]. 1752: *az Kászága felett a Verő = Fényben* [Kl.]. 1792: *A Bükk Árok Főn a' Kő felett* [Mn.]. 1688: *nagy Terben Nagy Nyir felet* [Mm.]. 1741: *Szőlő felet* az Akaszto fánál [Ny.].

2. 1721, XVIII. század eleje: *Falu felett* való hegyeben; 1738, 1771: *Falu felett* [Kd.]. 1673, 1712: *Ketesd felett* való oldal; 1694: *Ketesd felett* középbenn; 1721: *Ketesd felett* való padbéli szőlő; 1549, 1712, 1742, XVIII. század közepe,¹ 1754, 1757, 1803: *Ketesd felett* [Bh.].

3. 1813: *Arany Kut Felett* [Mv.]. XIX. század eleje: *Banya arka* — [Mv.]. 1737 [D.], 1725 [T.]: *Berek* —. 1831: *Bese kuta* — [Mv.]. 1658: *Bikal* — [Mm.]. 1712: *Bocor* — [Bh.]. 1757: *Boros* — [Bh.]. 1644, 1731, 1742, 1754, 1792: *Botos* — [Bh.]. 1737 [Ny.], 1732, XVIII. század közepe, 1792, 1941 [S.]: *Csere* —. 1864 1941: *Cseresnyefák* — [S.]. 1792: *Csorgo* — [Bh.]. 1737: *Damos berke* — [Ny.]. 1792: *Dinyedo felet* [Bh.]. 1737: *Erős* — [Bh.]. 1785, XIX. század eleje: *Gát* — [Mv.]. XVII. század második fele, 1754: *Hidegkút* — [Sz.]. 1754: *Kalodás kut* — [Bh.]. 1732, 1737, 1792: *Kert* — [S.]. 1785 [Gy.], 1864, 1892, 1941 [S.]: *Kertek* —. 1717: *Kis Berek* — [Mm.]. 1752: *Kis kő Felett* [Kl.]. 1721: *Komlos* — [D.]. 1712, 1809: *Kölyuk* — [D.]. 1716: *kövesd* — [Bh.]. 1737: *Kut felet* [S.]. 1941: *Kü* — [Mb.]. 1737: *Magyaros árka felet* [D.]. 1549: *magaspalofeleth* [Bh.]. 1938: *Malmok felett* [Mv.].

¹ Ketesd felett.

1864 [Mv.], 1737 [S.]: *Malom* —. 1725: *Malom tető* — [T.]. 1815: *Mészkut* — [Zs.]. 1768: *omlás* — [Mr.]. 1754: *Orát* — [Sz.]. 1721, 1737, XVIII. század második fele, 1754: *Pad* — [D.]. 1831: *Pap uta* — [Mv.]. 1671: *Pusta szollo felet* [Mr.]. 1734: *Pusztá Szöllő hegy* — [B.]. 1746, 1761—62, 1768: *Szék árka* — [Kl.]. 1793: *Széna Mező* — [J.]. 1737, XVIII. század második fele, 1754 [D.], 1766, 1768 [Mn.]: *Szöllő* —. 1781: *Szöllők* — [M.]. 1737: *Szölő Mark (!)* — [Ny.]. 1731: *Szölös Kert* — [Ny.]. 1792, 1824: *Temető* — [Bh.]. 1781: *Uraság kerte* — [M.]. — 1864: *Falu feletti hegy* [Kd.].

Az alj-hoz hasonlóan Kalotaszegen a fel(e) szó is használatos mint térszíni formanév (vö. Nyr. XL, 167). Mivel jelentésében megegyezik a felett névutóéval, valószínű, hogy a ketesdi *Falu felett* ~ 1781, 1941: *Falufel* helynév esetében ugyanolyan váltakozás van, mint az *alatt* ~ *alj* esetében.

felül¹ fejül: „über, oberhalb“.

1. 1767: a' *Barancs patakán felyül* a Borsos n. h.-ben [Bh.]. 1756: a *Bodonos kuton fellyül* az Eszakban [F.]. 1772, 1806: A *Borzikon felül* a Bérc út tetején [T.]. 1775: *Dosz a Falun Fejül* [Mn.]. 1795: a *Falun fellyül* a Nagy áj teriben; 1803: *Falun fellyül* a Farnas vizen [Va.]. 1795: *Felső Falu végén fellyül* az utann [Va.]. 1817: *Fövényesen fejül* a falu nyílásában [Mv.]. 1826: A' Béles vizén a' *Ful'serátán felyül* [Mv.]. XVIII. század eleje, 1725: *Hadas patakán felül* a Nádiban [Bh.]. 1728: A *Halas To Gatón felyül* a két Gat között [Kk.]. 1759: *Hosszszu Berek oldalán fejjül* a Térben [Mm.]. 1728: A Halom-alatt a *Huszár szuguljojan feljül* [Kk.]. 1699: Fú n. h.-ben a *Kapronczai kuttyán fejjül* [E.]. 1754: *Katalin berke árkánn fellyül* a' bokrok mellett [Kp.]. XVIII. század eleje: Az *Kereszt uton feljül* tér n. darab föld [Z.]. 1739: *Kökenyes Tován fejjül* az verő fényb(en) [Kl.]. 1754: a' *Malmon fellyül* a Viz között [Mr.]. 1765: A *Méhesenn felyül* az Hosszszuban [J.]. 1813: a' *Meszen fellyül* a' Nagy-oldalban [Mv.]. 1768: *Nagy hidán (!) fellyül* a Szigetekben [M.]. 1822: kis Cserébe a' *Nagy kő jukon fellyül* [Gy.]. 1791: Dumb-ráván *Nyiresen fellyül* [Ks.]. 1714, 1754,² 1755: Falun alól az *ország útján felül* [Kl.]. 1728: A *Pap réten feljül* a Patak mellet [Kk.]. 1759: *Pap Rétin fejjül* a' Gödörben [Mm.]. 1781: A Rakatyában a *Szakadáson felyül* [Kk.]. 1752: a *Szénáson feljül* a verő fényben [Kl.]. 1775: *Vásáros Berken Fejül* valo Padba [Kl.].

2. 1673: *romlott hidon fellyül* valo Nagy földnek az közé-pinn; 1712, 1716, 1771: *Romlott hidon felül* [Bh.]. 1813: Sáros Patakban az *Uton fellyül*; 1771: az *Uton felyül* [Mv.]. 1754, XVIII. század második fele: *Váradí úton felül* a Feljáróban [Bh.]. 1792: *Váradí uton fellyül* [Bh.].

¹ Mivel a *felül* névutó jelentéstani szempontból szoros kapcsolatban van a *felett* névutóval, e kettőt egymás mögé soroztam.

² *Falu alatt*...

3. 1822: *argyelán kerteken fellyül* [Gy.]. 1773: *Bihajok Pajtáján fejül* [E.]. 1759: *Bodonos kuton fejjül* [Mm.]. 1759: *Bogláns kuton fejjül* [Mm.]. 1752: *Csalóka torkán feljül* [Kl.]. 1741: *Cserén felyül* [Ny.]. 1756: *Cserszákon fellyül* [F.]. 1744 [Dt.], 1756 [Mn.], 1772 [T.]: *Csorgón* —. 1752: *Csűrös kerten feljül* [Mm.]. 1773: *Daroczi Pusztán fellyül* [Bg.]. 1647: *Dellő Dombo(n) fellől* [R.]. XVIII. század eleje: *deres kutan fellyül* [Kk.]. 1699: *Eperjes rétin feljül* [E.]. 1699, 1813: *Feredőn* — [E.]. 1822: *Fűzfákon fellyül* [Gy.]. 1768: *Gáspár János Szőlőjin felyül* [T.]. 1763: *Hegyen felüül* [J.]. 1676: *hoszu berek patakon felyül* [Nk.]. 1785, 1793, 1822: *Inakelki úton* — [Gy.]. 1755: *Jegenye Fákon fejjül* [Kl.]. 1725: *Keresztes árkon fejül* [T.]. 1785 [Gy.], 1737 [Ny.]: *Kiscserén* —. 1765: *Kis réten felyől* [Mm.]. 1752: *Kökényesen feljül* [Kl.]. 1817: *Kövesden fejül* [Mv.]. 1831: *Lőkös uttyán felyül* [Mv.]. 1765, 1769: *Majoron felül való rét* [T.]. 1785: *Méh kutan Fellyül* [Gy.]. 1813: *Mész Kementzén fellyül* [Mv.]. 1813: *nagy Hidon felyül* [Mr.]. 1676: *nagy szaraz patakon felyül* [Nk.]. 1773: *Oláh Erdő Patakán* — [Bh.]. 1737: *Oláh kuton fejül* [Kk.]. XVIII. század második fele: *Oláhok templomán felyül* [Mm.]. 1831: *Olá hutan felyül* [Mv.]. 1771: *Pap uttyán felyül* [Mv.]. 1768: *Pavel tsorgoján fellyel* [Mn.]. 1773: *Pipás Todor Hazán fejül* [E.]. 1696: *Pusztá Kuton feljül* [Mn.]: 1766: *pusztá szöllő oldalon fellyel* [Mr.]. 1647: *Rekettiesen fellől* [R.]. 1941: *Rendelem¹ fejül* [E.]. 1754, XVIII. század második fele: *Száraz Dombon felyül* [Bh.]. 1754, XVIII. század második fele: *Szöllőskerten* — [Ny.]. 1754 [D.], 1738 [Kd.]: *Temetőn* —. 1793: *Ton fejül* [E.]. 1941: *Újhegyem fejül* [Zs.]. 1759: *Várhegy völgyen fejjül* [Mm.]. 1755: *Vár Patakán fejül* [Kl.]. 1720: *Veres Parton felyül* [Kk.].

A felett és felül váltakozva fordul elő a *Csere* [Ny.], *Pap útja* [Mv.], *Pusztaszöllő* [Mr.] és *Szöllőskert* helynevek [Ny.] esetében.

felől ,von, von .. her'.

1. 1773: *Kaprontza fűben az Erdő felől* [E.]. 1836: *A' Mező n. h.-en a' Falu felől* [Kf.]. 1752: *Padverő Félin az Falu felől* [Kl.]. 1822: *Várhegy Patakába Gárda felől* [Mm.]. 1813: *Hunyad felől a' Nagy Réten* [D.]. 1822: *Gátba Jegenye felől* [Gy.]. 1792: *Kalota felől a Varsa utnál* [Mv.]. 1822: *Erős Patakon tul kapus felől* [Gy.]. 1768: *Keresztes felől lejáró pad uttya felől* [T.]. 1765: *a' Kő hegy felől* való Soron; a Malomszeg felé járó utzának végén a *Kőhegy felől* [Kk.]. 1813: *Körösfő felől a' Nagy Réten* [Ny.]. 1732: *Farkas Patakon tul Körösfő felől* [S.]. 1813: *Nyárszo Pataka mellett Nyárszo felől* [S.]. 1822: *Bányán a Nyomás felől* [Mm.]. *Pad útja felől* l. *Keresztes*. 1773: *Kaprontzában a Pallag felől*; *Tövises kutnál a Palag felől* [E.]. 1831: *Pap uttya felől* való Erdő [Mv.]. 1809: *Közép Rétnék Sárvásár felől* való végi-

¹ A *Rendel* családnév.

ből [Bh.]. 1732 : Nyárszo Pataka mellett a *Tomba felől* [S.]. XVIII. század második fele *Tordalma felől* való Cseren [D.]. 1752 : a Kászága megett a *verő fény felől* [Kl.]. 1771 : Temetőre jároba a *Viz felől* [D.]. 1813 : A' Kertekbe *Sobok felől* [Kf.].

Forduló-elnevezések : 1754, 1813 : *Almás felől* való forduló ; 1815 : Alsó Fordulóban N. *Almás felől* [Bb.]. 1746 : *Nagy Almás Felől* való forduló [Kl.]. 1813 : *Bikal felől* való Forduló [S.]. 1813 : *Bogártelke felől* való Forduló [T.]. 1781, 1803 : *Csengőmező felől* való forduló [Kk.]. 1813 : *Damos felől* való Forduló [Ny.]. 1813 : *Darotz felől* való Forduló [M.]. 1813 : *Derite felől* való Forduló [Kf.]; 1813 : A' Negyedik Fordulóban, mely *Derite felől* valonak nevezetik [Ny.]. 1754, 1813 : *Füld felől* való forduló [Va.]. 1813 : *Gorbo fői Praedium felől* való Forduló [M.]. 1813 [D., S.], 1792 [Z.] : *Hunyad felől* való forduló. 1813 : *Inaktelke felől* való Forduló [Dr.]. 1813 : A' második Fordulóban, mely *Inaktelke felől* valonak nevezetik [Gy.]. 1792 : Also Forduló *Kalota felől* [Mv.]. 1813 : *Keletzel felől* való Forduló [Mv.]. 1813 : *Kő Kapu felől* való Forduló [Mm.]. 1813 [Ny.], 1813 [S.] : *Köröső felől* való forduló. 1813 : *Mákó felől* való Forduló [Dr.]. 1754 : *Marottlaka felől* való Forduló [Mk.]. 1813, 1816 : *Monostor felől* való forduló [Mv.]. 1807, 1813 : *Nádas felől* való forduló [T.]. 1813 : *Nyires felől* való Forduló [Bb.]. 1813 : *Szöllő felől* való Forduló [Bh.]. 1864 : *Ujjalú felől* forduló [Mv.]. 1813 : *Sobok felől* való Forduló [S.].

3. 1822 : *Aranyas Kut felől* [Mm.]. 1757 : *Banya* — [Mm.]. 1754 : *Damos felől* [Ny.]. 1721 : *Kalotha* — [Kk.]. 1831 : *Kristof Reti kert* — [Bh.]. 1720 : *Nagy Árok* — [Kk.]. 1754 : *Pap Uttya felől* [Mv.]. 1813 : *Széna Fü felől* [Zs.]. 1864 : *Sz. Pál* — [Ms.]. 1771, 1831 : *Tölgy határa* — [Mv.].

Ez a névutó önálló névutós szerkezetben ritkán fordul elő és akkor is valószínűleg egy tág, határozatlan körvonalú területre vonatkozott. Ma helynév mellett csak magyarázat-képpen használják. A multban igen gyakran szerepelt a forduló-elnevezésekben.

innen : ,daher‘.

1. 1768 : *Bozolnok hidgyán innen* a' Pap réttye féle helyen [Kl.]. 1785 : *Az erős Patakan innen* a' Verő Fénybe [Gy.]. 1793 : ...a Szekejon, *Farkaspatakan innen* K. Sz. Király felől [Kk.]. 1754 : *Setétor az Fejér Patakon innen* [Mv.]. XVIII. század második fele : Bécz (!) élen *Koposzdombon innen* [Mm.]. 1699 : *Kőbanya bérczin kosár árkán innen* [E.]. 1822 : *Lábár Völgyibe a' Patakon innen* [Gy.]. 1822 : *Szöllő Patakan innen* a' Biroság Réttye mellett [Gy.]. 1813 : A' Logerb(an) a' *V(á)r(me)gye Házán innen* [Mr.].

3. 1822 : *Batiz Gyurka gödrén* — [Gy.]. 1772 : *Csonka Képen* — [T.]. 1699 : *Kapronczai kutyán* — [E.]. 1822 : *Karátson Rétytén* — [Gy.]. 1773 : *Patakon* — [E.]. 1831 : in loco a' *Sáras*

patakán iñen dicto [Mv.]. 1822: *Száraz tón* — [Gy.]. 1813: *Szénás torkán* — [Kl.].

Az alábbi példa esetében az *innen* névutó és annak *innét* alakváltozata ugyanazon helynév mellett fordul elő.

1720: *Kölyukon innét* a Csere szélbe; 1715: *Kölyikon innen* [D.].

innét innét. Az előbbi névutó alakváltozata.

1. 1715: Az *Hidon innét* az oldalban; 1715, 1720: *Hidon innét* az út mellett [Kk.]. 1728: a *Tehen* hajton a *Kalotan innét* [Kk.]. 1728: Az *altal* út mellet a *Patakon innét* [Kk.].

3. 1737: *Fenekellen tón innét* [Z.]. 1765, 1803: *Kemencés kúton* — [Mm.]. 1806: *Körösön innét* [R.]. 1728: *Liba Kúton innét* [Kk.]. 1757: *Novak kútan innét* [Mm.]. 1775: *Száraz Árkan innét* [Mn.].

Ezt a két névutót a mai nyelvhasználatban csak magyarázatban használják, kisebb, meghatározott terület jelölésére azonban nem. Kalotaszegen az *innen* és *innét* alak egyaránt megvan.

kívül kívül ~ *kül* ‚ausser, innen‘.

1. 1941: Csikostó *kül a vasúton* [V.]. 1719: az *Falun kívül* Malomszeg felé menő Ut mellett [Kk.]. 1757: *Falun kívül* a mesde alatt; 1822: *Falun kívül* a Budulonál [Mm.]. 1813: *A' Falun kívül* a' Bogártelkére menő ország ut hosszáb(an) [T.]. 1941: *Tó kívül a vasúton* [V.].

2. 1785: *A' Falun kívül* a' Pusztán; 1822: *Falun kívül* [Gy.].

3. 1732: *Akaszfán kívül* [S.]. 1699: *Majorházon kívül* [E.] (kétszer fordul elő). 1738: *Szén helyly kívül* [Kd.]. 1792: *Szöllős kerten kívül* [Ny.]. Ma csak magyarázatban fordul elő. A *Vistán* előforduló két helynévben jelentése: ‚innen‘. E névutó régebbi *kül* alakja Kalotaszegen máig megmaradt (vö. NySz.).

körül ‚um‘.

1699: *Krucsa körül* [E.]. 1792: *Szöllő Hegy* — [Bh.]. — Ma szintén csak magyarázó mondatban használják.

között: ‚zwischen, inmitten, mellett‘.

1. 1813: *Fejér Árok* alatt az *Apro nyilak között* [Kd.]. 1785: *A Borozda között* a Nagy Ligeten [Mm.]. 1737: *Csinko Erdő közöt* a köz Nyirb(en) [Ny.]. XVIII. század második fele: *Mohoson az fák közt* [Mm.]. 1822: a' *Falu közt* a' Patak mellett a' *Burka Vila Malmánál* [Mm.]. 1792: *Blenyész Hegyén a feljáró földek között* [Bh.]. 1728: *A Halas To Gat*on felyül a *két Gat közöt* [Kk.]. 1813: *A' Ször Kutnál a' Két Malom között* [F.]. 1754: a' *Malom között* a' *Tó föbenn* [F.]. 1699: *Antban a' Nyilak köszt* [E.]. 1822: *Kis kónél a' Nyilak között* [Gy.]. 1785: *A' Patak közt* a' Szarkás Berekbe [Gy.]. 1836: *Kosznu Domb* alatt a' *Patak és a' nyomás között* [Kf.]. 1757: *A patak közt* Nagj Nyir alatt [Mm.]. 1771, 1754, 1771, 1831: *A Kisoldalon a patak között* [Mv.]. XVIII. század eleje: *Kavás kutban az Urak földei*

között [Bh.]. 1792 : *Uraké között* a *Baczán* [Z.]. 1813 : *A' Falu végén az út között* [Np.]. 1754 : *a' Malmon fellyül a Viz között* [Mr.].

2. 1822 : *Bükk között* a' borozdáknál ; 1785 : *Bük között* [Gy.]. 1699 : *két Viz között* az *Almás* kertben ; 1941 : *Kétvíz-köszl* [E.]. 1813 : az *Antban a' víz között* ; 1699 : *Víz között* [E.].

Az alábbiakban felsorolom azokat a mondaton kívül előforduló névutós helyneveket, amikor a *között* névutó többszám, a *két* számnévvel ellátott vagy két helynév után áll.

1941 : *Almafák közt* [Gy.]. 1813 : *Apro nyilak* — [Kd.]. 1822 : *Barárdák (!) közt* [Gy.]. 1795, 1826 : *Cold és Bábony¹ patakok között* [Va.]. XVIII. század második fele [Mm.], 1831 [Mv.] : *Fák* —. 1836 : *Falu Nyilas Földjei között* [S.]. 1792 : *feljáró földek között* [Bh.]. 1785, 1941²¹ : *Fűzfák* — [Gy.]. 1671 : *hid kut arka és az Ispotalj Sylvassa kozot* [Mr.]. 1768 : *Kászága és az Alsó Pad között* [Kl.]. 1822 [Gy.], 1771 [M.], 1807 [T.] : *Kenderföldek* —. XVIII. század eleje : *kerek rétre járo földek között* [Bh.]. 1683, XVIII. század eleje, 1737, 1742, XVIII. század közepe, 1757, 1831 [Bh.], 1768 [M.], 1766, 1768² [Mr.] : *Két árok* —. 1892 : *Kétberek közt* [Szt.]. 1754, 1785, 1813 : *Két bükk* — [Mm.]. 1728 : *két Gat között* [Kk.]. 1766, 1768 : *Két Gyapjája* — [Kl.]. 1712, 1737, 1792 [Bh.], 1671, 1766,³ 1768,³ 1813, 1941 :² *Két hid* —. 1768 : *Két hoszu Bük közt* [Bh.]. 1822 : *Két Kőlyuk között* [Gy.]. 1768 : *két Ligeth közt* [M.]. 1813 [F.], 1936² [Zs.]. 1683, XVIII. század eleje, 1754, 1757, 1782 [Bh.], 1756 [F.], 1785, 1822 [Gy.], 1759 [Mm.], 1754, 1771 [Mv.] : *Két patak* —. 1756, 1803 : *Két pisztrángos* — [Mm.]. 1737 : *ket szén egető kozot* [Bh.]. 1750 : *két Szilas között* [E.]. 1793 : *ket Szöllő kozott* [Szt.]. 1673, 1712, 1715, 1731, 1737, 1742, 1754, 1786,³ 1792 [Bh.] : *Két tó* —. 1737 [Bh.], 1785 [Gy.], 1737, 1941² [Z.], 1936² [Zs.] : *Két út* —. 1792 [D.], 1699, 1941² [E.] : *Két víz* —. 1752 : *Kökényes és Popája* — [Kl.]. 1941 : *Körtefák közt* [T.]. 1753 : a *Malom-szegi Dumbrava és a Biro Csereje között* [Bh.]. 1708 : *Mogyoros két patakja kozott* [Bh.]. 1785, 1822 : *Nyárfák* — [Gy.]. 1699² [E.], 1822 [Gy.] : *Nyilak* —. 1813 : *Nyirfák* — [Mv.]. 1813 : *Az ország utja és Bene pataka között* [Kl.]. 1836 : *a' Patak és a nyomás között* [Kf.]. 1836 : *Rétek között* [Kf.]. 1941 [E., Va.] : *Sáncok közt*. 1831 : *sűrű almofák között* [Mv.]. 1752 : a *Székárka és Kászága Farka között* [Kl.]. 1766 : *A' Szénás és Nagy verem között* [Kl.]. 1768 : *Tok között* [T.]. 1754 : az *Urak Földjei között* [Mv.]. 1792 : *Uraké* — [Z.]. XVIII. század eleje : *Urak földjei között* [Bh.].

Néhány esetben váltakozik a két számnévvel ellátott alak a számnév nélkülivel.

Két malom között ~ *Malom között* [F.]. *Két patak között* ~

¹ 1795-ben *Bába* alatt szerepel.

² A *közt* névutóval szerepel.

³ A középtag többesszámban van.

Patak között [Gy., Mm., Mv.]. *Két tó között* ~ *Tó között* [Bh.].
Két víz között ~ *Víz között* [E.].

Máskor a mai rumén helynév azt látszik bizonyítani, hogy az előtag többesszámban volt, vagy a névutó előtt egy *két* számnévvel ellátott helynév állott.

Árok köszt ~ *Între părăje* [T.]: *Dompköszt* ~ *Între d'alurî* [F.]. *Hetyköszt* ~ *Între d'alurî* [T.]. *Keregbük köszt* ~ *Între Kerebik ši Čuñabik* [Mk.].

Végül felsorolom azokat a mondaton kívüli helyneveket, amikor a *között* névutót egyesszámban álló helynév előzi meg.

1775: *Agazat Arka közt* [Mr.]. XVIII. század második fele: *Aggyag verem között* [Mm.]. 1781: *also nyires között* [I.]. 1699: *Biró erdeje* — [E.] (kétszer fordul elő). 1737, 1941²¹: *Csere* — [Ny.]. 1577: *domosi patak közöt* [Bh.]. 1941: *Dompköszt* [F.]. 1737: *Erdő* — [Kk.]. 1936: *Fakösz* [Zs.]. 1699: *falu köszt* [E.]. 1754: *Falu nyilas kaszalója* — [D.]. 1770: *Gát közt* [V.]. 1754, 1813, 1857, 1892²¹: *Halom* — [Np.]. 1785: *határ között* [Gy.]. 1941 [T.], 1936 [Zs.]: *Hetykösz*.¹ 1671: *Ispotalj Siluas kerti közöt* [Mr.]. 1737, 1941²¹: *Kerekbükk* — [Mk.]. 1792: *Kerek Erdő* — [S.]. 1822: *Kis követses közt* [Gy.]. 1941: *Közbirkösz* [Kf.]. 1715: *Malom Utt* — [Ms.]. 1797, 1831: *Malota* — [Mv.]. 1725: *Matyás széki közt* [T.]. 1813: *Nádosi Ut teszen (!) köszt* [S.]. 1822 [Gy.], 1754 [I.]: *Nyír* —. 1761—62: *Őtös Dombja között* [Kl.]. 1756: *Puszta árok között* [F.]. 1941: *Sánckösz* [V.]. 1737: *Sáros patak között* [D.]. 1775: *Szilvás Arka között* [Mn.]. 1725: *Szőlő Pataka közt* [T.]. 1865 [Kk.], 1737, 1813 [Z.]: *Tér* —. 1705, 1737, 1757 [Bh.], 1738 [Kd.], 1770 [V.]: *Tövis* —. XVIII. század vége: *Váradí ut között* [Bh.]. 1941: *Veremkösz* [Kf.]. 1699, 1813 [E.], 1754 [Kd.]: *Víz* —. 1941: *Zsilip köszt* [D.]. 1836: *'Soboki út között* [Kf.].²

A *között* ma is gyakran használt névutó. Amint a fenti példákból látható, sokszor nem többes-, hanem egyesszám után találjuk. Az ilyen alak vagy a Muraköz példájára történő lekopás (MNy. IX, 127), vagy a *két* számnév, ill. a többesszám jelének az elhagyása révén keletkezhetett.

A *között* névutó néhány esetben váltakozik a *köz* térszíni formanévvel (vö. Nyr. XL, 216).

Két árok között ~ 1892: *Kétárokkoze*. — *Két tó között* ~ *Kéttókoze* [Bh.]. — *Halár között* ~ 1785: *Halár-köz* [Gy.]. — *Tér között* ~ 1864: *Térköz* [Kk.]. — *Két árok között* ~ 1941: *Kétárokköz* [Mr.]. — *Csere között* ~ 1941: *Csereközze* [Ny.]. — *Tövis között* ~ 1915: *Tövisközze* [V.].

megett: *mëgett* 'hinter'.

1. 1808: a' *Templom alatt a' Biro Utzája megett* [D.]. 1744:

¹ A zsoboki adat egy hegy tetején elterülő szántó neve.

² A bánffyhungyadi *Két tó között* helynév esetében 1742 és 1824-ben ennek a helynévnek *Két tó közé* alakját jegyezték fel.

Bojgo meget az oldalb(an) [Dt.]. 1813 : A' Fajdos megett a' szén egetőb(en) [E.]. 1805 : A Falu végén a' Kert megett [Mk.]. 1765 : A Kertek megett a halas Tonál [Dt.]. 1831 : Malata megett a Horgosban [Mv.]. 1822 : A' tó megett a' temetőnél [Gy.].

2. 1785 : A' Csere hát megett a' Verőfényen ; 1785, 1793, 1822, 1941 : Cserehát megett [Gy.]. 1765 : Hegyemeget valo Szép tserén ; 1781, 1809 : Hegy megett [Sz.]. 1752 : a Kászága megett a verő fény felől a völgy főben ; az Kászága megett az Eszakban ; a Kászága megett az Fényen ; 1746, 1752 : Kászága megett [Kl.]. 1831 : A kert megett a kis hegy oldalában ; 1803 : Kert megett [Mv.]. 1785 : Az Őláh Templomnál a' Kertek megett ; A' Falu mellett a Kertek megett ; 1785, 1793 : Kertek megett [Gy.]. 1754 : a kertek megett az ország uta mellet ; 1765, 1769, 1771,¹ 1772 : Kertek megett [T.]. 1822 : Nagy mező megett a' Nyár fáknál ; 1822, 1941 : Nagymező megett [Gy.]. 1831 : A' Sujom megett a' Buzgo kutnál ; 1771, 1781, 1785, XIX. század eleje, 1831, 1864 : Sulyom megett [Mv.].

3. 1941 : Agyagos — [Bg.]. 1714 : Akaszaya meget [Kl.]. 1744, 1765 : Akasztó domb — [Mm.]. 1803 : Akasztó dombia — [Mm.]. 1744 : Aran kut — [Mv.]. XVIII. század vége : Balás Domb — [Mr.]. 1752, 1768, 1941 : Borsosmáj — [Kl.]. 1822 : Borsos Pad — [Gy.]. 1813, 1836 : Csicsó — [Mr.]. 1831 : Dobra mező — [Mv.]. 1936, 1941 : Dombok — [Bb.]. 1785, 1793, 1822, 1941 : Émány — [Gy.]. 1941 : Fövenyes — [Kp.]. 1813 : Gál István Kertye — [Kp.]. 1785 : Gyopáros Domb — [Gy.]. 1941 [B.], 1892, 1941 [Va.] : Hegy —. 1699 : Hugyo hegy meget [E.]. 1763, 1803 : Jópál — [J.]. 1941 : Kalibadom megett [Ks.]. 1715, 1720, 1728, 1737 : Kápolna — [Kk.]. 1803 : Kegett — [Mv.]. 1754 : Kelemen Marton kerte meget [Mv.]. 1813 : Kenderes Kert — [Kp.]. 1785 [Gy.], 1731, 1737, 1754, XVIII. század második fele, 1792, 1813 [Z.] : Kerekdomb —. 1864 [B.], 1773, 1941 [Bg.], 1754, 1813 [D.], 1738, 1841, 1862 [Kd.], 1768, 1792 [Kl.], 1785, 1793, 1803, 1822 [Mm.], 1671, 1766, 1768, 1864, 1913 [Mr.], 1892 [Np.], 1737 [Ny.], 1771 [T.], 1771, 1941 [Z.], 1813, 1868, 1936² [Zs.] : Kert —. 1936, 1941 [Bb.], 1938 [Mm.], 1775 [Mn.], 1792 [S.] : Kertek —. 1699 : Kis hegy meget [E.]. 1765 : Kokinyás Domb — [Mm.]. 1770 : Kotyor meget [V.]. 1892 : Kő — [Np.], 1813 [Bb.], 1785, 1822 [Gy.] : Köpecses —. 1754 : László kerte meget [Mv.]. 1770 : Lok meget [V.]. 1813 : Mu'sdaj — [Zs.], 1754, 1771, 1797 : Nagykert — [Mv.]. 1786, 1792, 1864 : Nagyoldal — [Bh.]. 1803 [J.], 1765 [Mm.] : Nyír —. 1864 : Olá templom — [Mv.]. 1731, 1754, 1855 : Palota — [V.]. 1938 : Sujom — [Mv.]. 1738 : Szabó kertek — [Kd.]. 1694 : Szénégető hegy — [Bh.]. 1805, 1806, 1941 : Sző — [Mk.]. 1941 : Szőlőháta — [Kp.]. 1754 : Szőlő hegy — [Sz.]. 1936, 1941 :

¹ Kertek meget.

² Kérmegett.

Szöllő — [b.]. B1754 : *Törvény fa* — [Kp.]. 1715, 1720 : *Tőtőri kerti* — [Kk.]. 1941 : *Újhegy* — [Zs.]. 1941 : *Vágás* — [Va.]. 1765, 1785, 1803 : *Várhegy* — [Mm.]. 1737 : *Veres Domb megett* [Z.]. 1822 : *Veres kertek* — [Gy.].

1840 : *Kertmegetti* Pityokás föld [Ny.]. 1941 : *Kértekmegetti* föld [Kp.]. 1941 : *Vármegetti* tér [Va.].

A *megett* névutó több esetben váltakozik a *mege* térszíni formanévvel (vö. Nyr. XL, 300, és Árvay : i. h. 50.).

Hegy megett ~ 1588, 1864 : *Hegy mege* [B.]. *Nagyoldal megett* ~ 1941 : *Nagyodal mege* [Bh.]. *Jópál megett* ~ 1941 : *Jópál mege* [J.]. *Kert megett* ~ 1941 : *Kérmeg* [Kd.]. *Csicsó megett* ~ 1941 : *Csicsómege*. *Kert megett* ~ 1941 : *Kertmege* [Ny.]. *Veresdomb megett* ~ 1941 : *Vérészdomb mege* [Z.].²⁷

mellett ,neben‘.

1. 1803 : A Nagy Réthben az *Almás vize mellett* [Va.]. 1728 : *Az által ut mellett* a Patakon innét [Kk.]. 1792 : *Nyercei Völgyön az Árak mellett* [Kl.]. 1840 : a' Nyíresen a' *Balkujok mellett* [Ks.]. 1822 : *Szöllő Patakan innen a' Biroság Rélye mellett* [Gy.]. 1731 : *A Botsi ut mellett* a Kalotai határ szelben [Z.]. 1754 : *Katalin berke árkánn fellyül a bokrok mellett* [Kp.]. 1792 : *Bozolnok mellett* az Alma fanal [Kl.]. 1752 : az *Bozolnok Pataka mellett* a Réten [Kl.]. 1818 : *Az Felső Fordulo lészen ... a völgy pataka ... el a Budai György irtasa mellett* [Mb.]. 1813 : *A' Földi Határ szélen a' Tzigány Kut mellett* [Kd.]. 1699 : *Csokás mellett* a Lüget vegiben [E.]. 1813 : *Kis térb(en) a' Falu mellett* [Bb.]. 1785 : *A' Falu mellett* a Kertek megett ; 1822 : *A' Falu mellett* a' pusztán ; *A' Falu mellett* a' régi temetőnél [Gy.]. 1813 : *A' Hegy tetőn a' Falu mellett* [Mk.]. XVIII. század eleje : az *Falu mellett* az kús Dombon [Z.]. 1754 : a' *Tövis Szerben a' Falu Rete mellett* [Dr.]. 1732 : *Nyárszo Pataka mellett* a Szakadik alatt a *Falu réte mellett* [S.]. 1646 : *Az Czioma volgiib(en) ... az földi ut mellet* [R.]. 1722 : az *Földi patak mellett* Also Gabor szerben [Va.]. 1572 : *gazo Zorossa mellett* vapa(b)an [Bh.]. 1807 : a' *Zab Földekbe a' Gorbai Út mellett* [T.]. 1757 : *Nyarasnál a' Hunyodi ut mellett* [Mm.]. 1673 : *Tsere oldalon az Irtovany mellett* [Bh.]. 1723 : a Szentelki reten a *Kalota mellett* [Kk.]. 1754, XVIII. század második fele, 1805 : *Nagyréten a Kalota patakja mellett*. 1758 : a' *Kalota vize mellett* *Veres Mart* nevű heljen [Mv.]. 1831 : *Kelemen Malma mellett* a pát alatt [Mv.]. 1715 : *Az Szöllő oldalon a Kenderföldek mellett* [Kk.]. 1813 : *A' Kép Dombja mellett* az Ut hosszában [Bg.]. 1699 : *Kert mellet* fűz kutyjánál [E.]. 1781 : *A Pusztába a Kertek mellett* [M.]. 1781 : a' *piatzon a' Ketesdi ut mellett* [Bh.]. 1813 : a *Kis Rét kuttya mellett* a' *Borbát* alatt [Kd.]. 1785 :

²⁷ A bábonyi jelenkori helynévanyagban szerepel egy *Dombok mege* helynév. Az utótag vagy a *mege* az utolsó magánhangzójának a megnyúlásával keletkezett, vagy a *megett* névutónak alakváltozata szerepel ebben az esetben (vö. alatt ~ alá).

A' Csorgosba a *koszorus kö mellett* [Gy.]. 1716 : az lo fojtatoban az *köhaz mellett* [Bh.]. 1813 : A' *Malom mellett* a' Tóknál [Szt.]. 1719 : az Falun kívül *Malomszeg felé menő Ut mellett* [Kk.]. 1822 : Kutfő berkibe a' *moso vállu mellett* [Gy.]. 1754 : Kis Rét a *Nadas patakja mellett* [Sz.]. 1650 : az *Nadas vize mellet* levő Malom helyű [B.]. 1732 : *Nyárszai ösvény mellett* malom utban [S.]. 1813 : Száraz Tó nevű Hellyben a' *Nyir mellett* [Gy.]. 1728 : Az *Ola Kut mellet* a Pataknál [Kk.]. 1676 : *Ország uttya mellet* levő hatar domb [B.]. 1572 : Kouczes Kutba(n) az *or(z)agh uttia mellet* [Bh.]. 1785 : Az *Ország Uttya mellett* a' Bögött Nyakba [Gy.]. 1754 : Kertek megett az *ország uta mellet* [T.]. 1754 : Felső Réten a' Pap füziben az *ország uta mellet* [V.]. 1785 : A' *Pap réte mellett* a' Borsos Padba [Gy.]. 1785 : A' Hajdu retin való *Patak mellett* [Gy.]. 1728 : A Pap reten feljül a *Patak mellet* [Kk.]. 1836 : a' *Patak mellett* az or(szá)g út hosszszába [Kf.]. 1754, 1813 : Mogyorósban a *Patak mellett* ; 1765 : A Roskaba a' *Patak mellett* ; A Kokinyas Domban az *Patak mellett*. 1803 : A Roskába a *patak mellett*. 1822 : Falu közt a' *Patak mellett* [Mm.]. 1775 : Benyászába a *Patak mellett* [Mn.]. 1805 : A' Kalota sz. királyi Határ széliben a' *Patak mellett* [Mk.]. 1754 : a' *Patak mellett* a' kő szikla oldalabann ; 1813 : Loger n. h.-ben a' *patak mellett* [Mr.]. 1663, 1666, 1727 : a *Patak mellett* egy Hangyás nevű rét [Nk.]. 1754 : Révellyben a *Patak mellett* [Np.]. 1773 : A *Porgolát mellett* a' Tottelki Birtzen [E.]. 1754 : Tsokásiban a' *Porgolát mellett* [Np.]. 1756 : a Válasz n. h.-ben a *rét mellett* [Mb.]. 1717 : bokorban *Simko Pal mellett* [Mm.]. 1781 : A *Szakasz mellett* a Mező ösvényin [M.]. 1831 : A Szamas mellett a' Lunkaban [Mv.]. 1809 : Métellyes az *Udvar mellett* [Z.]. 1813 : Az *urak Lábja mellett* a' Kender nyilb(an) [Bg.]. 1831 : Az *Uraság kertye mellett* a László réttyeken [Mv.]. 1739 : Kis vermen alól az *ut mellet*. 1720 : Garda háton az *ut mellet* [Kk.]. 1755 : Horgasban az *ut mellett* [Kl.]. 1813 : Az *Ut mellett* a' Szurdok oldalában [Mk.]. 1813 : Kender ájiban az *Ut mellett* [Nk.]. 1754 : Farnas utábann az *ut mellett* [Szt.]. 1795 : A vár völgyiben a *Vár Patakja mellett* [Va.]. 1754 : Kereszt fa bértzin a' *Vistai ösvény mellett* [Sz.]. 1863 : csorgó réten a *víz mellett* [Bh.]

2. 1752 : az Falun alól az *Almás vize mellett* ; 1768 : *Almás vize mellett* [Kl.]. 1761 : *Czöld pataka mellett* a Kőves tériben ; 1813 : *Czöld Pataka mellett* az orbán alatt ; 1754 : *Czöld pataka mellett* [Va.]. 1785 : A Körösi Réthe az *erős Patak mellett* ; 1822 : *Erős pataka mellett* [Gy.]. 1754 : hegy alatt a' *Farnasi ut mellett* ; 1813 : *Farnasi ut mellett* [Zs.]. 1795 : A *Farnas vize mellett* az árkon tul ; 1826 : *Farnas vize mellett* [Va.]. 1836 : A' Kis oldalon a' *Fogadó mellett* ; 1813, 1815 : *Fogadó mellett*. [S.]. 1725 : az Pad oldalban az *Gorbói ut mellett* ; 1772 : Az Keresztes pataka mellett az *Gorbai Ut mellett* ; 1807 : *Gorbai Ut mellett* [T.]. 1813 : A' Hollos Főn az *Ispotály Erdelye mellett* ; 1754 : Ispotály Erdellye mellett [Mr.]. 1772 : Az *Keresztes pataka*

mellett az Gorbai Ut mellett ; 1771 : *Keresztes Pataka mellett* [T.]. 1772 : *A Nádas mellett* az oldal ajában ; *Nados mellett* [T.]. 1813 : a' Város közepén a' *Nagy Hid mellett* ; 1715 : *Nagy hid mellett* [Bh.]. 1732 : *A Nyárszo Pataka mellett* a Szakadik alatt a Falu réte mellett ; 1732 : *Nyárszo Pataka mellett* a Tomba felől ; 1813 : *Nyárszo Pataka mellett* Nyárszo felől [S.]. 1792 : *Nyárszo Pataka mellet* [S.]. 1754 : az oláhájban az *ola haj arka mellett* ; 1761 : *Oláháj árka mellett* [Va.]. 1699 : *Jegénye felé az ország uttya mellet* ; 1752 : *ország uttya mellett* [E.]. 1728 : A Pap reten feljül a *Patak mellet* ; 1715 : *Patak mellet* [Kk.]. 1754 : Pap Szükülőjében a' *Patak mellett* ; Borzás szerbenn a' *patak mellett* ; 1826 : *Patak mellett* [Va.]. 1813 : A' Sár hely(ben) a' *rét mellett* ; 1741 : *Rét mellett* [Bg.]. 1728 : egy rét a' Rocskán Sztrugál n. h.-ben a *rocska pataka mellet* ; 1785 : *Rotska Pataka mellett* [Mm.]. 1792 : az *Város mellett* le folyó Domos n. Patak ; A *Város mellett* Katona Dombján ; 1648 : *Varos mellett* [Bh.].

3. 1737 : *agazat Pataka* — [D.]. 1741 : *Agyagos* — [Bg.]. 1754 : *Agyagos ut(tya)* — [Bh.]. 1765, 1803 : *Akasztódomb* — [Mm.]. 1813, 1941 [Kp.], 1717 [Mm.] : *Akasztófa* — ; 1754 : *Also Szénégető mellet* [Bh.]. 1737 : *Andok Pataka* — [Mk.]. 1699, 1754, 1773 : *Ant pataka* — [E.]. 1719 : *Barancs mellet* [Bh.]. 1719 : *Barancs kutt arka* — [Bh.]. 1715, 1720, 1754, 1792, 1813 : *Barancspataka* — [Bh.]. 1785 : *Batiz Dombja* — [Gv.]. 1714, 1752, 1775, 1761—62 : *Bene* — [Kl.]. 1714, 1754, 1755 : *Bene pataka* — [Kl.]. 1775 : *Berek* — [Kl.]. 1737 : *Berek utya* — [S.]. 1792 [Bh.], 1785 [Mm.], 1731 [S.] : *Bikali út* — . 1732 : *Bika réti* — [S.]. 1765 : *Bik árka Pataka mellett* [Sz.]. 1714 : *Biro fogas mellet* [Kl.]. 1754 : *Biro Uttzaja mellet* [D.]. 1822 : *Biro Sigmondné Aszszony kertye* — [Gy.]. 1696 : *Bodolo árka* — [Mn.]. 1737 : *Borju kert* — [S.]. 1831 : *borsos kert* — [Mv.]. 1775 : *Borsos Máj Uttya* — [Kl.]. 1791 : *Bödök patakja* — [Ks.]. 1795 : *Buza láb* — [Va.]. 1831 : *Buzás kert* — [Mv.]. 1742, 1792 : *Büdöskút sára* — [Bh.]. 1822 : *Csaklok út* — [Mm.]. 1752 : *Csalóka Pataka* — [Kl.]. 1672 : *Csengő Lyuk mellet* [Kk.]. 1785 : *Csep Árka Pataka* — [Gy.]. 1672 : *Cseresnyes Pataka mellet* [Kk.]. 1785 : *Cserhát Pataka* — [Gy.]. 1799 : *Csinko* — [Ny.]. 1801 : *Csinko pataka* — [Ny.]. 1737 : *Cso pataka* — [D.]. 1771 : *Csorgo Árka* — [T.]. 1785, 1793 [Gy.], 1715 [Ms.] : *Csorgó* — . 1795, 1826 : *Csűröskert* — [Va.]. 1673 : *Damosi ösveny meliet* [Bh.]. 1717 : *Dannystor (!)* — [Mm.]. 1773 : *Daroczi ösveny* — [Bg.]. 1813 : *Darotzi Templom* — [Bg.]. 1835 : *Daróczra menő Ösveny* — [M.]. 1672 : *díjos kert mellet* [Szt.]. 1672 : *díjos kő mellet* [Szt.]. 1754 : *Eger-pataka* — [Kp.]. 1742 : *Egres patak* — [Bh.]. 1785, 1822 : *Egresi út* — [Gy.], 1805 : *Elő Patak* — [Mk.]. XVIII. század közepe : *eperjes rét mellet* [S.]. 1732 : *Eperjes falu reti* — [S.]. 1822 : *Erdőfalvára járo út* — [Mm.]. 1785 : *erdőlő út* — [Mm.]. 1754 : *Falu kaszálója* — [Kp.]. 1773 : *Falu kerte* — [Gy.]. 1775 : *Falu kuttya* — [Mn.]. 1773

[E.], 1757 [Mm.]: *Falu* —. 1793: *Falu Réttye* — [Szt.]. 1785: *Falu toja* — [Gy.]. 1737, XVIII. század közepe, 1792: *Farkas Pataka* — [S.]. 1813: *Farnosi út* — [Szt.]. 1754, 1771, 1831: *Forrásos kert* — [Mv.]. 1756: *Füzes Tohelly* — [Mb.]. 1699: *Füz kut Pataka mellett* [E.]. 1754: *Ganás kutra járó ősvény* — [D.]. 1671, 1766, 1768, XVIII. század vége: *Gát* — [Mr.]. 1793: *Getse Pataka* — [Gy.]. 1818: *Gyepű* — [Mm.]. 1737, 1792: *Hadas pataka* — [Bh.]. 1731, 1737, 1754: *Halastó* — [Bh.]. 1699: *Halas tok mellett* [E.]. 1775: *Hegyes Árka* — [Mn.]. 1608: *Henter pataka mellett* [Kk.]. 1793: *Hév Szamos* — [Ks.]. 1737: *hideg kut* — [Kk.]. 1829: *Hid* — [E.]. 1771: *Horgaj* — [Mv.]. 1831: *Horgas ut* — [Mv.]. 1813: *Hosszu Berek* — [Dr.]. 1737, 1792: *Hosszúcseré* — [S.]. 1719: *Hosszu földék mellett* [Mv.]. 1714: *hot arok mellett* [Kl.]. 1699: *Hugyo hegy mellett* [E.]. 1813 [Dr.], 1768 [M.]: *Inaktelki út* —. 1768: *Ingovány út* — [M.]. 1781: *Isten pataka mellett* [Sz.]. 1699: *Jegenyei Patak mellett* [E.]. 1806 [Mk.], 1647 [R.]: *Kalota* —. 1737, 1811: *Kápolna* — [Kk.]. 1785: *Kapusi Ősvény* — [Gy.]. 1696: *Kekenyős* —; *Kekenyős árka* — [Mn.]. 1768: *Kelemen irtása* — [M.]. 1754: *Kenderes kert* — [Kp.]. 1805: *Kerek domb* — [Z.]. 1941 [Dr.], 1813 [S.]: *Kerekerdő* —. 1822 [Gy.], 1761—62 [Kl.], 1756 [Mn]: *Kerekő* —. 1807: *Keresztes uttya* — [T.]. 1737 [D.], 1754 [Dr.], 1813 [Gy.], 1717, 1757 [Mm.], 1771, 1831 [Mv.]: *Kert* —. 1699 [E.], 1813 [Mv.]: *Kertek* —. 1672: *ket arok melet* [Szt.]. 1770: *Kis Berek* — [Mm.]. 1785: *Kis Csere* — [Gy.]. 1792: *Kisek Malma* — [Kl.]. 1715, 1720, 1728, 1737: *Kiserdő pataka* — [Kk.]. 1699 [E.], 1941 [Zs.]: *Kishegy* —. 1768: *Kis hid* — [M.]. 1785: *Kis Kapusi ut* — [Gy.]. 1768: *Kolosvári ut* — [T.]. 1941: *Kotyor* — [V.]. 1822: *Kováts András Réttye* — [Mm.]. 1712: *kő ház* — [Z.]. 1712: *kőrös vize* — [R.]. 1699: *Körtövelyes mellett* [E.]. 1813: *Körtvély Pad lába* — [Bg.]. 1719: *Köves pataka mellett* [Ms.]. 1673: *Köves ut* — [Bg.]. 1785: *Közép Bértz* — [Gy.]. 1785: *Kurutz verem* — [Gy.]. 1813: *Kut* — [Mb.]. 1754, 1771: *László kerte mellett* [Mv.]. 1813: *Lentse Pad árka* — [Kp.]. 1758: *Lőrincz Pál kertek* — [Mv.]. 1781: *Lonai Ősvény mellett* [Sz.]. 1737, 1792: *Lügetcsere* — [S.]. 1623: *magaro mellett* [Z.]. 1719: *Magyarokereki Ősvény* — [Kk.]. 1728: *Magyaros Lik mellett* [Kk.]. 1792: *Magyaros Pataka mellett* [Bh.]. 1807: *Mákai Patak* — [T.]. 1822: *Mákai ut* — [Gy.]. 1737 [D.], 1719 [Ms.], 1785, 1831 [Mv.]: *Malom* —. 1771 [T.], 1795, 1803,¹ 1826 [Va.]: *Malom árka* —. 1792: *Malom Pataka* — [T.]. XVIII. század közepe, 1754, XVIII. század második fele [Bh.], 1806 [Mk.]: *Malomszegi út* —. 1864 [Mv.], 1772² [T.]: *Malom út* —. 1754, 1813: *Marton Pataka* — [Zs.]. 1754: *Medve Telke pataka* — [Ks.]. 1771: *Megyés kert* — [Mv.]. 1792: *Mi-*

¹ *Malom árrok mellett.*

² *malom uttya mellett.*

riztyo n. majorság szőlő mellett [Bh.]. 1715, 1720, 1737, 1771 : *Mocsolya* — [Bh.]. 1738 : *Mocsoja kő mellett* [Kd.]. 1737 : *Motsár* — [Bh.]. 1683 : *Monostori ut mellett* [Bh.]. XVII. század második fele : *Nadas* — [Sz.]. 1766, 1768 [Mr.], 1792 [S.] : *Nádas ut* —. 1768, 1772 : *Nádas pataka* — [T.]. XVIII. század vége : *Nádas uttya* — [Mr.]. 1715, 1720, 1728, 1737 : *Nagy árok* — [Kk.]. 1754 : *Nagy erdő Uttya* — [Sz.]. 1785 : *Nagy Nyír Pataka* — [Mm.]. 1822 : *Nagy Nyír Réttye* — [Mm.]. 1813 : *N. Petri Ut* — [Kp.]. 1795, 1826 : *Nagy rét* — [Va.]. 1754, XVIII. század második fele [D.], 1737 [Ny.] : *Nyárszó pataka* —. 1754 : *Nyerges kut* — [Kp.]. 1754 : *Nyires hely* — [Kp.]. 1765 : *Obutz Pataka* — [Sz.]. 1813 : *oláh Pap Kertye* — [Bb.]. 1757 [Mm.], 1831 [Mv.] : *Oláh templom* —. 1766, 1768 : *Oláh templom cinterme* — [Mn.]. 1813 [Kf.], 1864 [Mv.] : *Oláhút* —. 1754 [Ms.], 1731 [Ny.], 1754 [Sz.] : *Ország útja* —. 1766, 1768 : *Ördögorr árka* — [Mr.]. 1831 : *Ósvénye pataka mellett* [Mv.]. 1772 : *Pad uttya* — [T.]. 1770 : *Palota mellett* [V.]. 1795 : *Pap Erdeje* — [Np.]. 1813 : *Papi Kert* — [Kp.]. 1720 : *Pap pataka mellett* [R.]. 1792, 1824 : *Pap réti sára* — [Bh.]. 1676 [B.], 1699 [E.], 1781 [I.], 1771 [M.], 1737 [S.], 1725 [T.], 1770 [V.], 1792 [Z.] : *Patak* —. 1737 : *Patruz Pataka* — [Z.]. 1728 : *pisztrangos melet* [Mm.]. 1831 [Mv.], 1725 [T.] : *Porgolát* —. 1757, 1822 : *Rákos pataka* — [Mm.]. 1744 : *Reformatus Praedikator rittye mellett* [Dt.]. 1813 : *régi rév hely* — [Kl.]. 1683 : *renget mellett* [Bh.]. 1720, 1737 : *Renget erdő* —. 1813 [Mm.], 1715, 1719 [Ms.] : *Rét* —. 1741 : *Sándor Tó* — [Bg.]. 1737 [D.], 1737 [Kk.] : *Sáros pataka* —. 1737, 1788 : *Sárvásári út* — [Bh.]. 1737 : *Sikator* — [Ny.]. 1792 : *Simon Erdeje* — [T.]. 1699 : *Solyomtelki ősvény mellett* [E.] 1813 : *Sos Pataka* — [Kd.]. 1734, 1738 : *Szabó kert(ek)* — [Kd.]. 1628 : *Szálás* — [Sz.]. 1793, 1822 : *Szárasztó* — [Gy.]. 1754, 1785 : *Szarkásberek* — [Gy.]. 1672 : *Szekelyo mellett* [Kk.]. 1644, 1648, 1792 : *Székely Pataka* — [Bh.]. 1648 : *Szekely Teleke Pataka* — [Bh.]. 1756 : *Szekes ally pataka* — [F.]. 1756 : *Szeli Borázda uttya* — [Mn.]. 1731 : *Szénegető uttya* — [Bh.]. 1673 : *Szikszaj földje* — [Bh.]. 1681 : *Szoros* — [Ny.]. 1699 : *Szöllő mellett* [E.]. 1813 : *Szöllő Kert* — [Ny.]. 1813 : *szőlő pataka* — [T.]. 1732 : *szőlő gyepü mellett* [S.]. 1941 : *Tag* — [Mb.]. 1737 : *Tibát Kut* — [Bh.]. 1792 : *Tibád Pataka mellett* [Bh.]. 1770 : *To mellett* [V.]. 1737, 1781 : *Törsök útja* — [Mk.]. 1826 : *Törvényfa* — [Va.]. 1699 : *Tövises kut mellett* [E.]. 1715 : *Türei ut mellett* [Ms.]. 1719 : *Udvarház mellett* [Ms.]. 1756 : *Uj Mál n. hegy* — [Mb.]. 1813 : *ujj Temető* — [Gy.]. 1941 : *Urakkertye* — [Jg.]. 1741 : *Uraság Gyűmölcsös kerti* — [Bg.]. 1741 [Bg.], 1768 [M.] : *Út* —. 1754 : *Vágás Ut* — [Mr.]. 1792 : *vagott Csere utt mellett* [S.]. 1754, 1757, 1813 : *Vak György pataka* — [Mm.]. XVIII. század második fele : *Valkay Pataka* — [Mm.]. 1642 : *var hegy pataka mellett* [Mm.]. 1714 : *Várdi (!) utt mellett* [Bh.]. 1831 : *Várszai ut* — [Mv.]. 1737 : *Veres Csere* — [Ny.]. 1766, 1768 :

Vercsés árka — [Mr.]. 1831 : *Vintze kertek* — [Mv.]. 1754 : *Vistai árrok* — [Sz.]. 1754, XVIII. század második fele, 1786, 1792 : *Zentelki út* — [Bh.]. 1813 : *Zonda Pataka* — [Mk.]. 1792 : *Zugo Pataka mellett* [S.]. 1792 : *Zutori Ut* — [Kl.]. 1673, XVIII. század eleje, 1718, 1831 : *Zsoboki ösvény* — [Bh.]. 1813 : *Soboki Patak* — [F.]. 1683, 1731 : *Zsoboki út* — [Bh.].

1941 : *Falu melletti rít* [Kp.].

A mellett a leggyakrabban használt névutók egyike. Legtöbbször patak, út neve, vagy kis területet jelölő helynév mellett fordul elő.

túl : „jenseits“.

1. 1795 : A Farnas vize mellett az *árkon túl* [Va.]. 1822 : *Batiz gödrén túl* a' verő fénybe [Gy.]. 1822 : *Erős Patakon túl* kapus felől [Gy.]. 1747 : *Falun túl* a Lüget [I.]. 1732 : *Farkas Patakon túl* Kőrösfő felől [S.]. 1728 : A *Hodon¹ túl* a Katona *Uttyán* [Kk.]. 1775 : Tamás Falvi Hidnál vagyis *túl a Hidan* [Kl.]. 1772, 1806 : a Ropóban a *Nyergesbércen túl* [T.]. 1822^{*} : *Petek uttyán túl* az Illyés aránya felé jár végével [Gy.]. 1806 : A' Marod laki (!) ösvényen a' *Zondán túl* [Mk.].

2. 1752 : az *Almás vizén túl* az akasztófa iránytyában ; 1755 : *Almás vizén túl²* [Kl.]. 1785 : A' Pap rétin a' *Csorgo Patakán túl* ; 1822 : *Csorgo Patakán túl* [Gy.]. 1822 : A' *Roskán túl* a' Kis Pisztrangosba ; 1765, 1803 : *Roskán túl* [Mm.].

3. 1728 [Kk.], 1795 [Va.] : *Akasztófán* —. 1714 : *almason túl* [Kl.]. 1792 : *alsó Falu vegin túl* [T.]. 1715, 1720 : *Barancs patakán* — [Bh.]. 1744 : *Bojgon* — [Dt.]. 1719, 1737 : *Cseresnyés patakon* — [Kk.]. 1785 : *Cserhát Patakán túl* [Gy.]. 1822 : *Csorgon túl* [Gy.]. 1646 : *Dul Pataka(n) túl* [R.]. 1822 : *Fülöp gödrén túl* [Gy.]. 1765 [Dt.], 1737 [Kk.] : *Hidon* —. 1719 : *Kalotán* — [Mv.]. 1746 : *Kászága patakán túl* [Kl.]. 1720 : *Két Patakon túl* [Kk.]. 1782 : *Kis Hidon túl* [Bh.]. XVIII. század eleje : *Kis Kalotán túl* [Mv.]. XVIII. század eleje : *Kő hegyen Túl* [Z.]. 1785 : *Kurutz vermen túl* [Gy.]. 1737 : *Mango ton túl* [Z.]. 1737, 1792, 1941 : *Mogyorós árkan* — [D.]. 1717 : *Nagy küszinen túl* [Mm.]. 1831 : *patakon túl* valo Rész [Bh.]. 1710 : *Patakon* — [Mr.]. 1754, 1831 : *Sáros patakon* — [Mv.]. 1831 : *Selyem patakán = túl* [Mv.]. 1822 : *Száraz ton túl* [Gy.]. 1752 : *Szék Árkán túl* [Kl.]. 1795 : *Szemeté uttyántúl* lévő (erdő) [Np.]. 1775, 1826 : *Vár patakán* — [Kl.]. 1800 : *Vizen túl* [Z.].

1864 : a' *Dezső várán túli* kiseded folyam [Va.].

A túl kevésbé határozott jelentésű névutó ; jelöli mindazt a területet, mely egy bizonyos helyen túl esik ; ma Kalotaszegen helynévi szerepben csak tágabb, általánosabb értelemben használják, egy bizonyos területnek a megjelölésére nem.

¹ Esetleg elírás *Hidon* helyett. 1737-ben *Hidon túl* hn. szerepel Kk.-on.

² 1714 : *almason túl*.